

Václava Jandečková

Ota Tulačka a tajné akce
zaměstnanců amerického velvyslanectví v Praze 1948–1949
Protikomunistická činnost a souvislosti s akcemi StB
„Kámen“, „Praha – Žatec“ a „Hansa“

Cílem této studie je přispět k objasnění protikomunistické odbojové činnosti početné skupiny osob, která je dosud známa jen povrchně, a odkrýt tak některé detaily z počátků českého protikomunistického odboje a studené války.

V rámci provázaných životních příběhů Oty Tulačky (krycí jméno „Cyril“) a bývalého pilota Britského královského letectva Josefa Hýblera (krycí jména „Vašek“ a „Blackwood“) pojednává předkládaný text o tzv. bezpečné cestě na Západ pro prominentní vojenské, politické a civilní osoby, která vedla přes Všeruby na Domažlicku, tj. přes prostor, který současně už záhy po únorovém převratu využívaly Státní bezpečnost (dále jen StB) a Ministerstvo vnitra pro vytváření falešných hranic a k přechodům svých tajných agentů. V této souvislosti text mj. odkrývá příběhy tajných útěků např. Alexandera Hesse, Ivany Tigridové či Jaromíra Smutného a zároveň se dotýká i jedné z nejpřísněji utajovaných akcí komunistického režimu známé pod názvem „Kámen“.

Životní příběhy O. Tulačky a J. Hýblera se rozešly v době, kdy byla orgány StB a Vojenského obranného zpravodajství (dále jen ObZ) zlikvidována příprava největšího ozbrojeného převratu v období československé komunistické totality vedená Miloslavem Jebavým.¹ S ohledem na jejich zdokumentované osudy tato studie poukazuje také na neopodstatněnost zpochybňování autenticity plánů tohoto ozbrojeného převratu, a to dokonce i jeho samotnými účastníky.

V textu jsou využity nedávno publikované paměti amerického diplomata Waltera Birgea,² který se z vlastního přesvědčení podílel na konkrétních odbojových aktivitách zmíněných odpůrců komunistického režimu, a rovněž je poukázáno na významnou úlohu, kterou sehrál Reinhold Pick, další zaměstnanec amerického velvyslanectví v Praze. Odbojová činnost vyvrcholila koncem jara 1949, kdy O. Tulačka na doporučení W. Birgea zahájil zpravodajskou spolupráci se síti majora Jaromíra Nechanského a Veoslava Wahla, jejichž aktivita byla usměrňována a využívána americkou zpravodajskou službou, a budila tak mezi odbojáři „zdola“ mylný dojem, že Američané usilují o změnu režimu v zemi.

1 Miloslav Jebavý (1911–1949) bojoval během druhé světové války v cizinecké legii, kde získal hodnost rotmistra. V britské RAF a MI dosáhl hodnosti majora.

2 BIRGE, Walter: *They Broke the Mold. The Memoirs of Walter Birge*. Paul Mould Publishing, Great Britain 2012. Tato kniha vznikla z autentického strojopisu Birgeových pamětí sepsaných v letech 1990–1992. Text později přepsala a k publikování upravila manželka Virginia Birge. Za zaslání kopie autentické strojopisné verze pamětí ještě před jejich knižním publikováním vřele děkuji historiku Igoru Lukešovi.

Odbojová činnost O. Tulačky a spol. byla prozatím, byť velmi stručně, popsána ve sborníku MUDr. Oldřicha Tikala o třetím odboji na Domažlicku.³ V této práci se mimo jiné píše: *Otto Tulačka, úředník na ředitelství blíže neurčeného národního podniku v Praze, byl vůdčí osobností ilegální skupiny, která vyvíjela na Kdynsku rozsáhlou protistátní činnost, napojila se prostřednictvím agentů CIC [Counter Intelligence Corps] na americké velvyslanectví v Praze a protistátní skupiny majora Nechanského, Velezlava Wabla a jiných. Tato skupina stanula ve dnech 16. a 17. května 1950 před senátem Státního soudu v Praze v hlavním líčení, konaném v Domažlicích.*⁴ Osoby Josefa Hýblera, Reinholda Picka a Waltera Birgea však zůstaly nadále v pozadí, nerozкрыty, přestože jejich význam byl pro odbojovou činnost O. Tulačky v letech 1948 až 1949 zásadní.

Ota Tulačka – „Cyril“ ze Šumavy organizuje v Praze bezpečné útoky režimem pronásledovaných prominentních rodin poválečného Československa

Ota Tulačka se narodil 9. dubna 1913 ve Kdyni, v malém městečku na Domažlicku, vzdáleném zhruba sedm km od Všerub, tj. na jihozápadní česko-německé hranici a přibližně 150 km od Prahy. Vyrůstal v prostředí, kde bylo samozřejmostí vzájemné soužití sudetských Němců a Čechů. Vystudoval Obchodní akademii v Plzni a stejně jako kdysi jeho otec i dědeček byl od roku 1932 zaměstnán jako kancelářský úředník Kdynských přádelen, jejichž historie sahá až do druhé poloviny 17. století, kdy byla ve Kdyni v roce 1678 založena Lamingeny nejstarší textilní manufaktura v Čechách. Jejím majitelem tak byl kromě rodu Stadionů i Wolf Maxmilián Lamingen, svobodný pán z Albenreuthu, známý též jako Lomikar. Výroba se v moderní textilní manufaktuře velmi úspěšně rozvíjela a před 1. světovou válkou měla přádelna až 3 000 zaměstnanců. Po válce vlastnili přádelnu Francouzi a malý Ota s jejich dětmi vyrůstal. Proto hovořil plynne nejen německy, ale i francouzsky. Přádelna měla po první světové válce v areálu vlastní tenisové kurty, na nichž strávil O. Tulačka většinu svého dětství. Od roku 1931 až do začátku 2. světové války byl řádným členem Západočeské župy československé lawn-tennisové asociace se sídlem v Plzni a s pobočkou ve Kdyni s označením Club de Tennis des Filatures de Kdyně. V letech 1934 až 1936 byl trojnásobným tenisovým přeborníkem Plzeňského kraje.

Na dobu války a těsně po ní i na své členství v Československé straně lidové trávající až do vyloučení Heleny Koželuhové⁵ z této strany vzpomíná O. Tulačka v dopise

3 TIKAL Oldřich: *Třetí odboj na Domažlicku, Sborník osob pronásledovaných na Domažlicku z politických důvodů v letech 1948–1989*. Okresní úřad v Domažlicích, KPV, pobočka č. 10, Domažlice 2002, s. 149–155.

4 Křestní jméno Oty Tulačky bylo často různě poněmčováno na Oto, Otto či Otta. Jako jeho vnučka bych zde ráda poukázala na to, že rodný list byl vystaven na jméno Ota Tulačka. Rozsudkem Státního soudu v Praze ze dne 17. 5. 1950 sp. zn. Or I/II 1728/49 ve spojení s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 20. 2. 1951 sp. zn. To V 64/50 byl uznán vinným trestným činem velezrady a vyzvědačství podle § 1 odst. 1, písm. c), odst. 2, § 5, odst. 1 zákona č. 231/48 Sb. a odsouzen k trestu odnětí svobody na doživotí a k dalším trestům – peněžitému trestu ve výši 20 000 Kčs, propadnutí veškerého jmění a ztrátě čestných práv občanských na dobu 10 let. Byl vězněn na Pankráci, ve Valdicích, v Mírově, v Leopoldově a propuštěn na základě amnestie prezidenta republiky dne 4. 3. 1964.

5 Helena Koželuhová (1907–1967), novinářka a spisovatelka, neteř bratrů Čapků, manželka poválečného ministra zdravotnictví Adolfa Procházky. V období tzv. třetí republiky jako členka Československé

Václava Jandečková

z roku 1969 takto: *Na rozdíl od ostatních nemohu tvrdit, že mne politika nezajímala. Vychován jsem byl v duchu národním a demokratickém. To se u mne výrazně projevilo v roce 1938 a za okupace. [...] Z pověření ilegální trojky Plzeňského kraje jsem se stal vedoucím prádelny na mykanou přízi ve Kdyni. Do Svazu národní revoluce jsem nevstoupil, protože tam byli lidé (alespoň u nás), kteří tam nepatřili. V r. 1946 jsem se nepobodl s některými funkcionáři KSČ ohledně obsazení místa ředitele Kdynských prádelen. [...] Pro mne to ovšem znamenalo, že musím být připraven na pomstu.*⁶

V únoru 1947 následovalo služební přeložení do Prahy za účelem budování podnikového ředitelství, odkud Ota každý týden v pátek dojížděl domů za rodinou, manželkou a třemi malými dětmi, a v neděli večer nebo v pondělí ráno se vracel, a to až do dubna 1949, kdy byl opět přemístěn do Kdyně, kam bylo nakonec přestěhováno zpět i podnikové ředitelství.

Vraťme se ale do doby krátce po únoru 1948. O. Tulačka ve svém dopise ze dne 31. 10. 1968 uvedl: *V březnu 1948 jsem se prostřednictvím manželky řed. [itele] Prádelen vlny [n. p., Praha] Karpluse /odešli v březnu 48 za hranice/seznámil s mužem, který mne požádal, abych mu říkal „Vašek“ a já že budu pro něj „Cyril“ – z důvodů konspiračních.*⁷ Až do března 1949 pak pomohl Tulačka přes hranice několika rodinám, které především doporučil „Vašek“ a jeho přátelé.

Spolupráce O. Tulačky s „Vaškem“ se velmi brzy po jejich prvním setkání v Praze na jaře 1948 rozběhla na plné obrátky. Mezi prvními převedenými na Západ byly osobnosti jako např. plukovník Alexander Hess, bývalý velitel 310. československé stíhací perutě Britského královského letectva (dále jen RAF), štábní kapitán Jaromír Stříhávka či letecký mechanik Oldřich Sichrovský, všichni bývalí příslušníci RAF. (Bratr Zdeněk Sichrovský, rovněž bývalý příslušník RAF, opustil území Československa ilegálně 14. června 1948 na palubě letounu spolu s divizním generálem československé armády v Anglii Aloisem Liškou).⁸

Převedené osoby však nebyly bezpodmínečně z řad RAF, i když původním úmyslem „Vaška“ to pravděpodobně bylo, neboť jak se později ukázalo, „Vaškem“ byl major Josef Hýbler, bývalý pilot 310. stíhací perutě RAF. Jeho totožnost se v souvislosti s ilegální činností „Cyrila“ podařilo StB odhalit náhodou až v roce 1958, tj. devět let po jeho zatčení, když sám požádal o přešetření svého případu. Svému vyšetřovateli tehdy J. Hýbler uvedl, že šlo o důstojníky, kteří byli po únoru 1948 také propuštěni z armády jako on, navíc měli někteří za manželky Angličanky.

Hlavním klíčem k seznámení O. Tulačky a J. Hýblera se stala paní Masárková, bytem na Letné, která byla pro svůj židovský původ během války vězněna v koncentračním táboře v Osvětimi. Hýbler ji znal ještě z první republiky a u ní se také seznámil s manželi Hanušem a Emílií Karplusovými, jejichmi známými právě z koncentračního tábora. Paní Masárková i Karplusovi plánovali odejít za hranice a to jim měl umož-

strany lidové kritizovala Šrámkovo vedení za taktizující shovívavost vůči komunistům, za což byla ze strany v červnu 1946 vyloučena a byl jí odebrán poslanecký mandát.

6 TULAČKA, Ota: Dopis právní zástupkyni z 9. 3. 1969. Soukromý archiv autorky.

7 TULAČKA, Ota: Dopis právní zástupkyni z 31. 10. 1968. Soukromý archiv autorky.

8 Free Czechoslovak Air Force Associates Ltd, fcfaa.wordpress.com, They Flew to Exile 1948. <http://fcfaa.wordpress.com/2011/02/13/they-flew-to-freedom-1948/>, 13. 2. 2011.

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

nit jejich dobrý známý O. Tulačka. Karplusovi seznámili tehdy Hýblera s Tulačkou za podmínky, že se nebudou znát navzájem jménem a nebudou nikdy mluvit o svých osobních věcech.

Dva dny po svém zatčení v září 1949 měl O. Tulačka popisovat, o čem spolu s „Vaškem“ při jejich první schůzce během oběda v pražském hotelu Monopol hovořili: *Byl jsem jím dotazován, zda bych nemohl uskutečnit několik ilegálních převodů, a to lidí, kterým by brozilo na našem území zatčení, anebo eventuálně lidí policií pronásledovaných.*⁹ Následující den po této schůzce E. Karplusová seznámila J. Hýblera také s Reinholdem Pickem, pracovníkem Taggartova zpravodajského oddělení na americkém velvyslanectví, a ne tradiční sestava tak byla kompletní.¹⁰ I úmluva byla jasně daná, jak je patrné ze slov J. Hýblera: *Tento přechod byl dosti nákladný, a sice 65.000 Kčs za jeden. Z důvodů, že moji kamarádi letci tyto prostředky neměli, navrhl sám Karplus, abychom od zámožných lidí, doporučených Pickem, účtovali větší obnos, a to sice 100.000 Kčs a z přebytků peněz, že by se bradil přechod mých kamarádů letců.*¹¹

Cesta byla nákladná, ale zato bezpečná. Chránili ji přímo příslušníci Sboru národní bezpečnosti (dále jen SNB) v čele s praporčíkem Stanislavem Liškou, velitelem stanice SNB ve Všerubech, která tehdy na rozdíl od pohraničních útvarů SNB a finanční stráže vykonávala spíše službu pořádkovou. Dalším článkem v celém řetězci byl autodopravce Jindřich Mařík ze Kdyně, který převážel osoby až k hranicím a zároveň předával peníze policistům. Ale jak vlastně konkrétní převody probíhaly?

Bylo to brzy na jaře 1948, kdy tzv. Tulačkovou cestou jako první odešli právě manželé Karplusovi, které u Kdyně nedaleko hranic od J. Maříka přebíral osobně S. Liška. O týden či dva později již J. Mařík nakládal do svého auta v Praze mezi Andělem a Smíchovským nádražím další čtyři osoby, dva muže, jednu ženu a devítiletou dcerku, které předtím přivedl „Vašek“ poté, co mu je předal R. Pick. Než společně s O. Tulačkou všichni – kromě R. Picka a „Vaška“, ti vždy zůstávali v Praze – odjeli přes Rokycany, Plzeň, Klatovy do Kdyně, předal „Vašek“ O. Tulačkovi *obálku s částkou 65.000 Kčs, což bylo pro osoby, které převod provádí.*¹² Ve Kdyni Tulačka, jak bylo zvykem, vystoupil a J. Mařík ještě téhož večera odjel se všemi směrem na Všeruby, kde na ně čekali příslušníci Velitelství stanice SNB v obvyklé sestavě, tj. kromě prap. S. Lišky také jeho podřízený štábní strážmistr František Martinů a strážmistr Bohumil Mikeš.

Další převod se podařil, a tak do 14 dnů mohl být připraven nový. Tentokrát předával „Vašek“ O. Tulačkovi s J. Maříkem ing. Pavola Blaha, slovenského a československého politika pravděpodobně s manželkou. Bylo to v Košicích *za konečnou stanicí elektrické dráhy číslo 15. [...] ještě před nasednutím obdržel jsem tímtož způsobem jako poprvé od „Vaška“ jednu obálku s obsahem 65.000 Kčs. Z těchto peněz jsem nedostal žádný obnos a celou tuto obálku i s obsahem peněz předal jsem během jízdy autodopravci Maří-*

9 Archiv bezpečnostních složek (dále jen ABS), V-6424 MV, Zápis o výpovědi sepsaný s O. Tulačkou na KV StB Praha, verze podepsaná zleva, ze dne 14. 9. 1949, s. 4.

10 K osobám Reinholda Picka a Spencera Taggarta LUKEŠ, Igor: Selhání tajných služeb: Československo 1945–1948. In: *Securitas Imperii*, 1/2009, č. 15, s. 27–29. Spencer Laird Taggart jako zpravodajský důstojník americké rozvědky operoval na americkém velvyslanectví ve zvláštním režimu.

11 ABS, V-6376 MV, Protokol sepsaný na KV StB Praha s Josefem Hýblerem dne 5. dubna 1949, s. 3.

12 ABS, V-6424 MV, Zápis o výpovědi sepsaný s O. Tulačkou, verze podepsaná zleva, ze dne 14. 9. 1949, s. 8–9.

Václava Jandečková

kovi.¹³ Po cestě je však čekalo nemilé překvapení. Několik kilometrů před Plzní stáli příslušníci SNB, kteří prováděli perlustraci osob přijíždějících do Plzně. Aby nedošlo k prozrazení, nezbyl O. Tulačkovi než následující postup: *byl jsem nucen s povereníkem Blahou a jeho manželkou vystoupiti a celých 8 km byl jsem nucen s nimi jíti částečně lesem a přes pole až do Plzně, a to proto, abychom se vyhnuli kontrolující hlídce.*¹⁴ S J. Maříkem se sešli opět za Plzní na konečné stanici na Borech. Tyto osoby měl pak J. Mařík předat S. Liškovi, který však vzhledem k pozdnímu příjezdu na dojednaném místě nebyl. To však nebylo všechno, ještě během této cesty byli všichni kontrolováni v Přešticích, tj. na cestě mezi Plzní a Kdyní, *v tomto případě nebylo jiného východiska než u hlídky SNB zastaviti a smířiti se s tím, co nastane dál.*¹⁵ Mařík příběh doplnil: *Tito nám sice prohlédli průkazy, a aniž by se nějak tázali dotyčných osob, které jsem vezl, na důvod jejich cesty, jsme byli jimi propuštěni. Když jsme shledali, že Liška na místě stanoveném není, vrátil jsem se domů a jmenované osoby jsem ukryl ve svém autě v garáži.*¹⁶

A kdo byl onen „Vašek“, jehož životní filozofie se O. Tulačka také držel, a sice že jednou lidé ponесou následky za to, že pomáhají ze ziskuchtivosti, a ne z národního přesvědčení?

Josef Hýbler – „Vašek“ pomáhá důstojníkům RAF ohroženým pronásledováním komunistickou diktaturou uniknout z Československa

„Vašek“ neboli Josef Emil Hýbler se narodil 18. září 1913 v Praze. Po absolvování vyšší školy průmyslové se dobrovolně přihlásil k letectvu a vojenskou službu nastoupil v roce 1932 na letišti ve Kbelích. Ve škole pro důstojníky letectva v záloze v Prostějově byl vycvičen nejprve jako pozorovatel. Počínaje rokem 1935 nastoupil další dobrovolnou službu u letectva. Byl přijat do vojenské akademie a stal se stíhacím pilotem. V březnu 1938 nastoupil u 4. leteckého pluku v Pardubicích, kde působil jako pilot stíhač až do okupace, kdy byly všechny letecké i pozemní jednotky rozpuštěny.

V červnu 1939 se J. Hýblerovi podařilo uprchnout do polského Krakova, kde krátce zastával funkci zpravodajského důstojníka, a v květnu 1940 se stal příslušníkem Francouzské letecké stíhací perutě Groupe de Chasse II/2. Po pádu Francie se Hýbler – po dlouhých peripetiích – dostal do Velké Británie. Dne 15. října 1940 se zařadil do 310. stíhací perutě RAF, která vznikla v červenci tohoto roku v Duxfordu, a stihl se tak se svým Hurricanem zúčastnit slavné letecké bitvy o Británii.

Na konci války se do své vlasti vrátili příslušníci zahraniční armády a v srpnu 1945 se zpožděním tří měsíců i československého letectva. Stejně jako J. Hýbler se většina zahraničních letců po návratu stala opět příslušníky československého vojenského letectva. Někteří z nich se stali zaměstnanci Československých aerolinií. Ještě v roce 1945 byl J. Hýbler odvelen do vysoké školy válečné, kde dosáhl hodnosti majora. V březnu 1948 byl však na základě prověrky přeložen na trvalou dovolenou, od května na dovolenou „s čekáním“ a dnem 1. listopadu 1948 do výslužby – téhož dne nastoupil jako učitel v Ústavu moderních řečí ROH v Praze.

13 ABS, V-6424 MV. Zápis o výpovědi sepsaný s O. Tulačkou, verze podepsaná zleva, ze dne 14. 9. 1949, s. 10.

14 Tamtéž.

15 Tamtéž.

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

Po návratu do vlasti J. Hybler doufal, že země, kam se vrátil, bude jeho svobodným, demokratickým domovem. Stejně jako stovky jeho druhů z doby druhé světové války však měl velmi brzy zažít smutnou zkušenost a deziluzi. Bylo ironií osudu, že ze země, za jejíž svobodu bojovali a do které se vrátili jako hrdinové, museli mnozí zanedlouho opět prchat jako zločinci.

Jak se podařilo uprchnout prvnímu veliteli 310. stíhací perutě RAF plukovníku Alexanderu Hessovi, tj. bývalému veliteli J. Hyblera? V říjnu 1949 vypověděl vyšetřovaný J. Mařík na otázku, zda zná plukovníka Hesse: *Někdy v létě 48 měl jsem schůzku v Praze s Tulačkou u „Anděla“, který si ke mně přisedl a říkal mi, kudy mám jeti, jelikož Prahu neznám, a zavedl mě do nějaké zapadlé uličky, kde jsme zůstali stát, a za chvíli k nám přišel Vašek [...] a přivedl s sebou dva muže. [...] při příští schůzce s Tulačkou mně tento řekl, že jsem vezl nějakého Hesse, přičemž říkal, že to byl nějaký důstojník.*¹⁷ V této výpovědi J. Mařík neuvěděl, že z té tzv. zapadlé uličky měl vyjet s dvěma neznámými muži tak, že před jeho autem měl jet muž na motocyklu až do Plzně, aby zjišťoval, zda jsou na silnicích kontroly. Po nepříjemné zkušenosti během převozu slovenského pověřence pošt Pavola Blaha, předáka Strany slobody a pozdějšího člena výboru Rady svobodného Československa, byly následující převozy osob k hranicím autem organizovány tímto způsobem.

Mužem, který Maříkovo auto doprovázel na motocyklu, byl student Lékařské fakulty Karlovy univerzity v Praze Daniel Prchlík. Jeho velmi dobrý kamarád a spolužák z reálného gymnázia v Berouně byl Lubomír Trojan, který také D. Prchlíka někdy koncem května 1948 v Berouně s „Vaškem“ seznámil. Sám L. Trojan měl v úmyslu odejít ilegálně do zahraničí. Po svém zatčení v srpnu 1949 k tomuto seznámení D. Prchlík uvedl: *Při této příležitosti jsem se také dověděl od Vaška, že zatím Trojan nepojede, ale že by potřeboval ode mě tutéž službu, jako jsem měl prokázati Trojanovi při jeho cestě za hranice. K tomu podotkl Trojan, že když se tato cesta podaří, že pak příště pojede on.*¹⁸ Prchlík měl jet asi 500 metrů před autem a v případě, že by na cestě byla silniční kontrola, měl se vrátit a auto varovat. Za svůj první doprovod z Motola do Plzně a zpět obdržel tehdy od „Vaška“ lístky na 10 litrů benzínu a 500 Kčs.

Asi za týden po této události řekl Trojan Prchlíkovi, že se seznámil u svého děvčete Mileny Chadrabové, dcery ředitele reálného gymnasia v Berouně s plk. Hessem, který byl jako letec čsl. západní armády. Tento že odjíždí ilegálně za hranice a on Trojan, že se k němu přidá.¹⁹ Tak se skutečně stalo, strýce M. Chadrabové, tj. A. Hesse, a L. Trojana odvázel J. Mařík k přímému převodu ve Všerubech se svým autem značky Č-DO-42 z Arbesova náměstí ve večerních hodinách někdy kolem 10. července 1948. *Rovněž i za přepravu shora uvedených osob obdržel jsem 10.000 Kčs a 40.000 Kčs jsem dal prap. Liškovi, dodal k převodu plk. Hesse Mařík.*²⁰

16 ABS, V-6424 MV, Protokol sepsaný s Jindřichem Maříkem na KV StB v Plzni, 15. 9. 1949, s. 4–5.

17 ABS, V-6424 MV. Zápis o výpovědi sepsaný s Jindřichem Maříkem na KV StB v Praze, 3. 10. 1949, s. 4.

18 ABS, V-6424 MV. Zápis o výpovědi sepsaný s Danielem Prchlíkem, 30. 9. 1949, s. 3.

19 Tamtéž, s. 4.

20 ABS, V-6424 MV, Protokol sepsaný s Jindřichem Maříkem na KV StB v Plzni, 15. 9. 1949, s. 5.

Václava Jandečková

Walter Birge – úteký za svobodou za striktně neoficiální spolupráce amerického diplomata

Přibližně půl roku po prvním setkání „Vaška“ (J. Hýblera) a „Cyrila“ (O. Tulačky) a po nuceném, tajně plánovaném odjezdu Reinholda Picka z Československa J. Hýbler přibližně začátkem září 1948 zavolal W. Birgea, tajemníka velvyslance Spojených států amerických Laurence Steinhardta, a domluvil si s ním schůzku v parku nedaleko ambasády. Během této schůzky mohl již s jistotou tvrdit, že má malou organizaci, která je schopna dohlédnout na to, aby lidé, kteří se chtějí dostat za hranice, se tam skutečně dostali.

Své první setkání s menším, štíhlým mužem s tmavým knírkem hovořícím plynouou angličtinou popisuje W. Birge ve svých pamětech velmi podrobně a dokonce uvádí doslovné citace, a to i přesto, že skutečné jméno Hýblera se dozvěděl až po mnoha letech: *Přišel jsem trochu pozdě, jelikož jsem se chtěl ujistit, že jste nebyl sledován. Pane Birge, naše první schůzka bude krátká, protože jejím účelem je nastavit jisté postupy něčeho, kvůli čemu další schůzky budou, doufám, následovat. Pamatoval byste si prosím následující: pokud řeknu, že se sejeme ve středu – myslím tím úterý – vždy jeden den přede dnem, který zmíním v telefonu. Pokud řeknu, sejeme se v pět hodin – znamená to v šest hodin – o jednu hodinu později. Pamatujte si – den je dříve, hodina je později. [...] Jak víš, Waltře – prosím omluv mě, že od nyní tě budu oslovovat tvým křestním jménem. Mnoho Čechů hledá způsoby, jak utéci z mé vlasti. Jsem si jistý, že za tebou někdo přijde, jestli už jsi nebyl mnohokrát kontaktován přáteli nebo úředními osobami, s tím, aby získali tvoji pomoc pro svůj útek na Západ.*²¹ W. Birge tehdy odpověděl stále neznámému muži, že by nakonec mohl velmi pomoci, dokonce už brzy, a rozloučil se s ním slovy: *Budu Vám říkat Blackwood.*²²

Po navázání kontaktu s americkým diplomatem získala „Tulačková cesta“ skutečný politický význam. O. Tulačka k tomuto mezníku během pozdějšího vyšetřování StB vypověděl: *Mojí cestou do zahraničí budou chodit lidé, kteří budou něco schopni dělat v emigraci za hranicemi. Nebo lidé takoví, na kterých má zájem přímo Amerika.*²³

J. Hýbler vždy pouze jako „Blackwood“ se setkal s W. Birgem tehdy asi šestkrát, kromě toho mu každý týden telefonoval, jelikož Birge neměl jiný způsob, jak se s ním spojit. Za jednu osobu tehdy „Blackwood“ požadoval 30 000 Kčs, aby se svými společníky mohl zaručit bezpečný přechod do Bavorska.

Při jedné z akcí, kdy W. Birge spolupracoval s „Blackwoodem“, šlo např. o pomoc příteli amerického chargé d'affaires Jamese Penfielda. Poté, co Birge obdržel ujednanou finanční částku, sešel se s „Blackwoodem“. I po více než čtyřiceti letech při psaní svých pamětí si velmi dobře vybavoval jeho tehdejší pokyny: *Řekni tomu muži, řekl, že se má ode dneška za týden v 8 hodin ráno dostavit na Wilsonovo nádraží. Má nastoupit do vlaku v 8.30 na Plzeň a má mít na sobě tenhle červený vlněný šátek. [...] Ve vlaku k němu přijdu a řeknu, Nazdar, starý příteli, jedeš do Plzně, nebo do Karlových Varů? On má odpovědět, Jak se máš, Janku? Vystupuji před Plzní [...].*²⁴

21 BIRGE, Walter: *They Broke the Mold*, s. 361.

22 Tamtéž, s. 362.

23 ABS, V-6424 MV, Zápis o výpovědi sepsaný s O. Tulačkou, verze podepsaná zleva, ze dne 14. 9. 1949, s. 11.

24 BIRGE, Walter: *They Broke the Mold*, s. 362–363.

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

V každém z případů ve spolupráci s W. Birgem se jednalo o stejnou rutinu a pokud se uprchlíci dostali do americké zóny Německa bezpečně a bez komplikací. Někdy to až připomínalo dokonale promyšlenou šachovou partii, při které každá postava dopředu přesně věděla, jakou hraje roli, tj. kde má v jaký čas být, co má mít na sobě, co má kde udělat, co má říci a jak má odpovědět. Také participující „protistrana“ v uniformách SNB, tj. S. Liška a spol., vždy bravurně zvládla zahrát svoji dvojí hru. Osoby odcházející za hranice tak byly již od Prahy v neustálém kontaktu s někým, o kom věděly, že mu mohou důvěřovat, přestože stále musely být na pochybách, zda se třeba i přesto nestanou nakonec obětí léčky jako mnozí jiní.

Nejčastější místa předávání osob, pokud nebyly vezeny autem z Prahy rovnou do pohraničí, byly vlakové stanice podél trasy z Prahy na Plzeň, tj. Praha, Beroun, Plzeň, Klatovy nebo Domažlice a Kdyně. Zejména pokud cesta byla naplánována tak, že se z Prahy vyjíždělo vlakem například v sobotu kolem poledne, dostaly se osoby za hranice po dlouhé a náročné cestě až dlouho po půlnoci. Jak si je předávali a jaké měli tehdy pokyny během cesty vlakem z Prahy do Kdyně při společném odchodu s maminkou z Československa přes Všeruby na podzim roku 1948, si dodnes velmi dobře vzpomíná Jiří Myška (bratr Ivany Tigridové – manželky známého českého žurnalisty a exilového aktivisty), který dnes žije ve Spojených státech amerických. Jeho maminka tehdy odevzdávala peníze pro přechod přímo W. Birgeovi.²⁵

Ke své spolupráci s tajemníkem amerického velvyslanectví v Praze se J. Hýbler přiznal svým vyšetřovatelům v roce 1958, kdy uvedl: *Tento mně vždy dal několikatisícové částky na provedení přechodu, které jsem předával TULAČKOVÍ. Protože šlo o desetitisícové částky, byla jejich část použita jak ke krytí výloh přechodů civilních osob, tak i vojenských osob, jejichž ilegální odchod do zahraničí jsem prováděl sám z vlastní iniciativy a po dohodě s nimi.*²⁶

Motivace J. Hýblera k odbojové činnosti byla pochopitelná. Již před únorem 1948 se Komunistická strana Československa snažila o plynulé získání kontroly nejen nad vládními úřady, ale také nad policií a armádou. Bývalí zahraniční letci se poměrně brzy po svém návratu začali obávat politické diskriminace. Mohli být považováni za potenciální hrozbu. Skutečnost však nakonec byla ještě horší, než tušili. Ihned po komunistickém převratu byli jako politicky nespolehliví a nežádoucí občané propouštěni z armády, zbavováni funkcí, hodností, byli zatýkáni a vězněni. Komunisté zahájili čistky nejen v armádě, ale také v aeroliniích. Mnozí letci se proto chtěli perzekuci vyhnout a hledali cestu možného úniku na Západ.

Zpočátku překračovali hranice do americké zóny v Německu pěšky. Někteří však použili i letadlo. Jeden z nejznámějších uniků bývalých československých zahraničních letců se za dramatických okolností podařil skupině okolo bývalého pilota 311. perutě RAF Oldřicha Doležala. Byl to trojnásobný únos s největším počtem lidí, kterým se podařilo uniknout z komunistického Československa. Z dvaceti sedmi uprchlíků, kteří zůstali na Západě, bylo osm bývalých příslušníků RAF. Tito letci byli později v Praze odsouzeni k trestu smrti, ostatní uprchlíci „pouze“ k 25 letům vězení. Soudní proces byl uspořádán v jejich nepřítomnosti.

25 Telefonní rozhovor ze dne 11. 5. 2012 a korespondence autorky s Jiřím Myškou.

26 ABS, fond A 8, inv. j. 630 – ods. Josef HÝBLER, Dodatkový protokol o výpovědi, 23. 1. 1958, s. 3. Za poskytnutí kopie tohoto dokumentu velmi vděčím Miroslavu Koptovi.

Václava Jandečková

Akce „Kámen“ a paradox doby – stejní příslušníci SNB, kteří napomáhají útěkům z Československa, jsou nuceni vodit lidi do pasti na falešné hranici

Stanislav Liška je velmi zajímavá a důležitá postava, a to nejen z pohledu činnosti O. Tulačky. Jeho jméno se objevilo v odborné literatuře ve zcela jiné souvislosti.²⁷ Kolik rolí tedy vlastně S. Liška jako velitel stanice SNB ve Všerubech sehrál?

Okolnosti, za jakých se začala odehrávat Liškova tentokrát velmi nešťastná role pomocníka StB, popsal velice podrobně on sám v roce 1950 ve své strojopisné zprávě v německém uprchlickém táboře v Ludwigsburgu, kde se několik měsíců předtím musel hájit před americkou vojenskou policií.²⁸ Jako někdo, kdo převedl přes hranice ilegálně celkem *as 110–113 lidí* (sic), musel přibližně měsíc po svém útěku za hranice v polovině září 1949 čelit nařčení podnikatele Jana Prošvice.²⁹ Ten Lišku obvinil, že ho s manželkou a dvěma dětmi zavedl na falešné hranice přímo do spárů agenta-provokatéra v americké uniformě.³⁰ Prošvic tak byl pravděpodobně vůbec první obětí jedné z nejlstivějších akcí komunistického režimu tzv. akce „Kámen“.³¹

Pro tuto tajnou akci v dnes již zaniklé česko-německé vesnici Mysliv (německy Schneiderhof) na jihozápadním okraji Všerub byl S. Liška vybrán členem výkonné skupiny ministerstva vnitra Evženem Abrahamovičem již brzy na jaře 1948.³² Tehdy se

27 LUKEŠ, Igor: KÁMEN: Studenoválečná akce s americkým rozměrem. In: *Historie a vojenství*, 2011 Ročník LX, číslo 3, s. 40–46. V této práci byla odhalena role Stanislava Lišky jako přímého účastníka úskočných strategií StB ve Všerubech s názvem „Kámen“, které vyzradil americké zpravodajské službě, jelikož pro ni také pracoval.

28 Velmi zajímavý je nejen obsah oné zprávy, ale také účel, proč S. Liška tuto podrobnou zprávu vypracoval. Níže uvedené vysvětlení dokazuje, že o Liškovo svědectví byl nebyvalý zájem. Československým tajným službám se velmi rychle podařilo k dokumentu dostat. V Liškově dopisu ze dne 20. května 1950 zasláném na Czechoslovak Relief Committee do Londýna do rukou generála Miroslava (což bylo krycí jméno generála Bedřicha Neumanna) stojí: *Právem se domnívám proto, že spisy resp. vyjádření o „falešných hranicích“ byly ode mě vylákány pod rouškou, „že mi bude i mé rodině obstarána v Anglii práce“.* Nejen, že dodnes nemám odpovědi, ale také pochopitelně žádnou práci, nemůžu se proto ubránit dojmu, že informace o falešných hranicích byly ode mě vylákány, a nemám žádnou záruku, zda se nacházejí v povolání rukou. Liškovo podezření bylo oprávněné. Agent StB Emil Sztwiertnia (č. 1693) (zdroj: ABS, MTH_21453 a 44516) krycím jménem „Štika“, operující toho času v Bavorsku, měl vše již pod kontrolou, jak je patrné také z dopisu Emila Sztwiertnii z 11. dubna 1950 odeslaného na stejnou adresu do rukou gen. Miroslava: *Pan Liška dále praví, že Vám případ ve svém obšírném příspěvu na Vaši výslovnou žádost vysvětlil, a přesto, že už uplynula doba 2 měsíců, nemá od Vás žádné odpovědi.* Za zaslání kopií těchto dopisů velmi vděčím panu Luďku Liškovi (syn) a paní Lydii M. Akradi (vnučka, dcera Stanislavy Liškové-Jarošové).

29 LIŠKA, Stanislav: *Falešné hranice*. Přesná kopie originálu, Ludwigsburg, 1950, s. 4. Nejedná se o verzi z ABS v Praze přepsanou na českém psacím stroji po odcizení agentem StB E. Sztwiertniou, která je velmi špatně čitelná a obsahuje řadu nepřesností (např. Václav Šnajdr místo správného Václav Šnaidr). Za poskytnutí přesné kopie originálu velmi děkuji panu L. Liškovi a paní L. M. Akradi. Jak uvádí historik Igor Lukeš také ve své původní anglické verzi článku (KAMEN: A Cold War Dangle Operation with an American Dimension, 1948-52. In: *Studies in Intelligence*, 2011, sv. 55, č. 1), Liškův dokument *Falešné hranice* (resp. Sztwiertniou přepsaná kopie tohoto dokumentu), za jehož poskytnutí mu velmi děkuji, je uložen v ABS pod signaturou H 796.

30 JANDEČKOVÁ, Václava: Jejich cesta tehdy jen na falešnou hranici a zpět. *Domažlický deník*, 8. 4. 2012. http://domazlicky.denik.cz/zpravy_region/jejich-cesta-tehdy-jen-na-falesnou-hranici-a-zpet-20120408.html

31 Více k osobě Jana Prošvice LUKEŠ, Igor: Jan Prošvic, Jak komunista Zápotocký přišel k vile Jana Prošvice. *Profit*, 2012, ročník 23, č. 8, s. 46–49.

32 Více o E. Abrahamovičovi viz TOMEK, Prokop: Amon Tomašoff – dobrodruh ve službách komunistů. In: *Securitas Imperii* 12, ÚDV, Praha 2005, s. 10.

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

E. Abrahamovič představil Liškovi jako *Dr. Evzen Breza, ze zprav[odajské] ustredny ministerstva vnitra*.³³ Dokumenty provenience StB dokládají, že odpovědnost za vyšetřování myslivských obětí přebíralo výhradně ministerstvo vnitra, tj. jeho oddělení Útvar 701 A (Velitelství StB) v úzké spolupráci se zpravodajskou službou ministerstva vnitra, případy zpracovával referent Evžen, jak je patrné například z úředního záznamu telefonátu *zpravodajského fanatika ve službách KSČ Štěpána Plačka z ministerstva vnitra ze dne 15. května 1948: Ve věci O.M. [Oldřicha Maláče] a manželky a ve věci J.P. [Jana Prošvice] vám sděluji, že zodpovídáte za naprostou izolaci dotyčných osob. K výsledkům se přistoupí až později a tyto budou řízeny přímo ministerstvem vnitra, pravděpodobně majorem Pokorným*.³⁴

Operativa Útvaru 701 A ministerstva vnitra v úzké spolupráci s přímým nadřízeným S. Lišky, okresním velitelem SNB v Domažlicích kapitánem Františkem Zlatníkem a Oblastní úřadovnou StB Klatovy, jmenovitě příslušníky Jaroslavem Němcem a Karlem Kocinou, realizovala v Myslívě na přelomu dubna a května 1948 tři akce, během nichž došlo k zatčení celkem osmi osob, ve skutečnosti předem vytipovaných. Těchto akcí se na rozkaz museli přímo zúčastnit také další příslušníci stanice SNB Všeruby, štabní strážmistr František Martinů, praporčík Václav Šnaidr i strážmistr Václav Strouhal.³⁵

Veškeré přípravy a samotná provedení výše uvedených opatření ministerstva vnitra se odehrávaly prakticky v době, kdy S. Liška a někteří jeho podřízení zároveň spolupracovali na ilegálních převodech s J. Maříkem, O. Tulačkou a dalšími. O své dvojí hře podal S. Liška podrobné písemné svědectví ve svém strojopisu s názvem *Falešné hranice*, který byl sepsán v roce 1959 a objeven v důsledku mého výzkumu teprve v lednu roku 2013 v Kanadě.³⁶ Píše zde: *Mám speciální případ, povídá mi jeden dodavatel, ze pry bylo zkouseno na několika místech prepravit určité plukovníka přes hranice a ze to nikde nejde. [...] Ujmul jsem se pana plukovníka a Frantík [František Martinů] několik kroků za mnou vedl druhého pana, který přijel s ním. [...] A tak jsem statně dopraven pana plukovníka až k samému plotu bavorské celnice. Pan plukovník me objal, dekoval a připomenul, že kdybych snad musel take někdy ven, abych nechal o sobe vedet a ptal se po adrese plukovníka Hesa*.³⁷ Z podnětu amerického velvyslanectví a na doporučení R. Picka prošla bezpeč-

33 LIŠKA, *Falešné hranice*, 1950, s. 1.

34 ABS, V-5317 MV Maláč a spol., Úřední záznam z telefonátu dr. Štěpána Plačka z ministerstva vnitra dr. Pechovi z OÚ StB v Praze, 15. 5. 1948.

35 O průběhu a pozadí všech akcí organizovaných v Myslívě, o jejich obětech a dobrovolných i nedobrovolných účastnících píše podrobně ve své studii připravené k publikování v časopisu *Paměť a dějiny* (č. 2/2013) – JANDEČKOVÁ, Václava: Akce „KÁMEN“ – Všeruby 1948. Nová odhalení a další souvislosti v případě falešné hranice Evžena Abrahamoviče. Důkladným vyšetřováním případu falešných hranic se příslušné úřady začaly zabývat teprve nedávno, koncem roku 2011 z podnětu trestního oznámení podaného na Evžena Abrahamoviče, který dodnes bydlí v luxusním domě v Hostivěři v Praze 15. Poslední zpráva, kterou bylo možno o průběhu vyšetřování z tisku zjistit, je datována k 30. říjnu 2012: *Státní zástupce stíhání zrušil, policie má doplnit důkazy*. viz <http://zpravy.ihned.cz/c1-58197940-police-ichce-stihat-devadesatileteho-dustojnika-stb-za-fingovane-prevadecestvi>.

36 S tímto svědectvím S. Lišky a dalšími výsledky důkladného výzkumu se čtenáři budou moci seznámit v méji připravované knize s pracovním názvem *Za hrází past, Akce Kámen – svědectví o komunistické zvůli v obrazech a archivních materiálech*, která bude vydána na podzim 2013 v Nakladatelství Český les.

37 LIŠKA, Stanislav: *Falešné hranice*. Nepublikovaný strojopis, Kanada 1959, s. 29. Jedná se o hlubší rozpracování životního příběhu autora. Za poskytnutí kopie tohoto ojedinělého dokumentu vřele děkuji panu L. Liškovi a paní L. M. Akradi. Text citace ponechán bez diakritiky.

ně „Tulačkovou cestou“ také např. I. Tigridová, a to přesto, že se musela v té době třikrát denně hlásit na pražské kriminální policii. Přijela do pohraničí v létě 1948 vlakem spolu s O. Tulačkou, který ji ubytoval v kdyňském hotelu. Od 18. hod. večerní druhého dne pak již jen čekala, až se venku setmí, v domě S. Lišky ve Všerubech, kterému přesně v té době zazvonil na stanici telefon: *Dnes nedostavila se k svému povinnému blášení pani Tigridová, manželka znameho novinare Tigrida, který uprchl za hranice. Ma se za to, ze jmenovana se bude pokouseti prekrociti illeg. statni hranice. Zaridte okamzite patrani a event. kladny vysledek blaste telefonicky primo KP* [Kriminální policii] Praha.³⁸

O několik týdnů později W. Birge inicioval odchod její matky a bratra stejnou cestou.³⁹ Tehdy J. Hýbler seznámil Vlastu Myškovou na hlavní poště v Praze v Jindřišské ulici s Danielem Prchlíkem. Ten měl V. Myškovou se synem původně doprovodit vlakem do Kdyně a předat je J. Maříkovi.⁴⁰ Jejich cesta začala na Smíchovském nádraží v sobotu kolem poledne. Tam jim „Cyril“ neboli O. Tulačka, jako vždy elegantně oblečený, s kloboukem na hlavě a aktovkou, dal na cestu veškeré potřebné pokyny. Na stanici ve Zdicích měl Jiří Myška na znamení vykounout z okna a tehdy se k nim připojil D. Prchlík. *Abych to udělal, mi řekl nějaký pán s kloboukem a novinama, který seděl na lavičce na Smíchovském nádraží. Ten člověk, který se k nám připojil na té stanici, byl mladý, štíhlý. Cestou nám řekl, abychom si dali večeri v Plzeňském nádraží a tam že nás najde někdo jiný. Ten si k nám přisedl až ve vlaku. [...] Nejel s námi až na konec, ale řekl nám, kde máme vystoupit a z nádraží abychom šli po silnici doprava. Byla už noc a tma. Najednou za námi přijelo auto.*⁴¹ Tři podřízení S. Lišky je odvezli do Všerub, kde měla dvojice zaklepat na dveře osvětleného domu. V tomto domě rodiny S. Lišky pak paní Myšková se synem už jen čekali na větší tmu, aby je velitel stanice SNB mohl osobně pěšky přes pole, louky, okolo lesa nedaleko Mysliva doprovodit až na skutečnou hranici.⁴² Celkem se tedy na tomto jednom převodu se šťastným koncem podílelo minimálně deset lidí.

Svoji nedobrovolnou roli ústředního hráče v akcích označovaných později pod společným názvem „Kámen“ se rozhodl S. Liška za každou cenu co nejdříve ukončit.⁴³ Kromě svých přátel v zahraničí, kteří měli vazby na stanici BBC v Londýně (ta varování skutečně na jaře 1948 v českém vysílání hlásila), vyrazil státní tajemství dvěma cestami také americkým tajným službám, pro které zároveň už více než dva roky pracoval.⁴⁴ Již tehdy mohlo (z hlediska zainteresovaných příslušníků StB) vzniknout

38 LIŠKA Stanislav: *Falešné hranice*, 1959, s. 29.

39 Telefonní rozhovor ze dne 11. 5. 2012 a korespondence autorky s Jiřím Myškou, bratrem Ivany Tigridové.

40 ABS, V-6424 MV, Zápis o výpovědi sepsaný s Danielem Prchlíkem, 30. 9. 1949, s. 6.

41 Korespondence autorky s Jiřím Myškou ze dne 8. 6. 2012.

42 Rozhovor autorky s Jiřím Myškou v Praze, 23. 4. 2013.

43 Na základě Liškových dokumentů a pozdějšího vyšetřování příslušníka SNB ve Všerubech praporčíka Václava Šnaidra lze doložit celkem tři cesty, jakými S. Liška státní tajemství vyrazil. Sám se prozrazení příliš neobával, jelikož se dozvěděl, že podobné akce jsou prováděny i jinde, zejména na Karlovarsku.

44 LIŠKA Stanislav: *Falešné hranice*, 1959, s. 11–20. O falešné hranici byly americké tajné služby informovány již na jaře 1948 prostřednictvím Liškova spolupracovníka a agenta CIC č. 1515 Williho Seidla a později prostřednictvím Liškova nadřízeného podplukovníka Františka Havlíčka, oblastního velitele SNB v Klatovech, ve skutečnosti pracujícího také pro CIC. V protokolu o výpovědi Václava Šnaidra ze dne 5. května 1952 na KV StB Plzeň se např. píše: *V létě 1948, krátce poté, když se mi Havlíček svěřil, že provádí špiónáž, mně říkal, že kpt. MIC H awashovi předal špiónážní zprávu o tom, že Státní bezpečnost prová-*

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

první podezření, že někdo tajné akce ministerstva vnitra vyzradil zevnitř. Nicméně i přesto, že se na Kdyňsku proslýchalo, že se svými podřízenými provádí ve Všerubech ilegální přechody do Bavorska, měl S. Liška důvěru jak StB, tak SNB patrně až do poloviny prosince roku 1948, kdy byl zadržen, přičemž ve vazbě byl až do 5. května 1949. V textu žaloby vrchního vojenského prokurátora plukovníka Vladimíra Buryška je uvedeno, že S. Liška spáchal zločin vojenské zrady, jelikož nepovolane osobě – Němci Willimu Seidlovi – vyzradil *skutečnost, opatření nebo předmět, jež měly zůstatí utajeny pro obranu republiky* a dále spáchal trestný čin zneužití úřední moci či služební moci, jelikož *pomohl čsl. státním občanům* [ing. Tumlíř starší, manželka Marie a dcera Marie] *k neoprávněnému opuštění území republiky*.⁴⁵

Tehdy se Liškův kamarád štabní strážmistr František Martinů, který byl orgány ministerstva vnitra využíván v převlečení jako příslušník německé celní stráže (narodil se ve Vídni) a který měl za ženu sestřenicí Jindřicha Maříka, domluvil se strážmistrem Bohumilem Mikešem a oba ještě v první polovině ledna 1949 raději opustili území Československa. Také všichni okolo „Cyrila“ se nějakou dobu obávali, zda nedojde k vyzrazení jejich „bezpečné cesty“ na Západ.

Zatčení Josefa Hýblera – souvislost s přípravami na největší ozbrojený převrat komunistické éry

Nějaký čas se zdálo, že skupinu kdyňských převaděčů v čele s O. Tulačkou i přes zatčení S. Lišky v prosinci 1948 nemůže nic překvapit. Zcela nečekaný obrat však nastal začátkem března 1949, kdy „Vašek“ pro „Cyrila“ a „Blackwood“ pro W. Birgea zmizel. Ve svých pamětech upozorňuje W. Birge na důležitou skutečnost: *Pokud šlo o Blackwoodovy útoky, utečenci byli varováni a žádáni, aby nikomu neprozradili, nesdělili – a to dokonce ani Američanům nebo Britům či jakýmkoliv západním činitelům – jak se jim podařilo dosáhnout úspěšného útoku. Nejméně jeden z Blackwoodových uprchlíků nicméně neudržel jazyk za zuby*.⁴⁶

Důvod zatčení J. Hýblera však neměl nic společného s ilegálními přechody ve spolupráci s O. Tulačkou a W. Birgem. Byla jím zejména rychlá a úplná likvidace skupiny osob, které měly podíl na přípravě protistátního puče. V materiálech provenience StB je tato akce vedena pod názvem Norbert. Ve zprávě o prošetření případu odsouzeného J. Hýblera z roku 1958 se píše: *Začátkem března 1949 byla vojenskými a bezpečnostními orgány zjištěna rozsáhlá příprava k ozbrojenému puči za pomoci vojenských jednotek. Tuto přípravu řídili členové protistátní organizace v čele s Miloslavem JEBAVÝM a spol., kteří se rekrutovali převážně z řad býv. důstojníků západní zahraniční armády, přísl. SNB z býv. polic. sborů a civilistů*.⁴⁷ Mezi prvními zatčenými byl i hlavní organizátor major M. Jebavý a dne 10. března 1949 byl zatčen také J. Hýbler.

děla určitou tajnou akci v blízkosti státních hranic. Tuto akci, které jsem se zúčastnil, prý mu hlásil vstržm. Liška, který později uprchl za hranice. (zdroj: ABS, V-1218 Plzeň).

45 Žaloba vrchního vojenského prokurátora v Praze na prap. SNB Stanislava Lišku ze dne 5. ledna 1949. Za poskytnutí kopie originálu tohoto dokumentu vděčím panu L. Liškovi a paní L. M. Akradi.

46 BIRGE, Walter: *They Broke the Mold.*, s. 363.

47 ABS, fond A 8, inv. č. 630 – ods. Josef HÝBLER, Zpráva o prošetření případu odsouzeného Josefa HÝBLERA ze dne 24. ledna 1958, s. 1–2.

Václava Janděčková

Tento velmi důkladně plánovaný pokus o ozbrojený vojenský převrat je znám také jako akce „Praha – Žatec“ či „Jebavého puč“.⁴⁸ Miloslav Jebavý, rodák z Hájů nad Jizerou, vstoupil v roce 1930 do cizinecké legie. Jako voják sloužil v Africe, na Gibraltar a ve Francii. Hodnost majora dosáhl údajně v britských službách a za svoji bojovou činnost získal i několik francouzských vyznamenání.⁴⁹

Po únorovém převratu v roce 1948 se M. Jebavý nejprve rozhodl z Československa odejít. Útěk ze země pomocí únosu letadla plánoval tehdy se svými kamarády, se kterými se znal již z působení v zahraničí, Jiřím Vovsem a Václavem Žateckým, příslušníkem 311. bombardovací perutě RAF. Nakonec se však za významného příspění kapitána britské armády Philipa C. T. Wildashe, britského vicekonzula a vedoucího britské složky Military Permit Office v Praze, rozhodli v republice zůstat a pomáhat v organizování protikomunistického odboje. Postupně se spojili s Karlem Sabelou, kapitánem tankistů ze žatecké posádky, s architektem, malířem a obchodníkem Bohuslavem Hubálkem z Prahy a s řadou důstojníků ať už z Ministerstva národní obrany, či vojenských útvarů v Kralovicích, Milovicích, Podbořanech, Berouně, Pardubicích, Chomutově nebo Plzni. Na 19. února 1949 bylo naplánováno svržení komunistické vlády v Československu. Nepodařilo se však zajistit koordinaci se žateckou posádkou, a tak měla akce vypuknout až 5. března 1949. Termín byl naposledy přesunut na 8. března, přičemž právě neustálé odkládání termínu se ukázalo jako největší nedostatek celého projektu, který se stal všem osudný.

O rozsahu celého plánu svědčí mj. to, že měly být použity pancéřové pěsti, obrněné vozy, spolu s tanky a pěchotou na nákladních vozech mělo být obsazeno například ruzyňské letiště, budova ÚV KSČ, rozhlas, Ministerstvo národní obrany a další klíčová ministerstva. *Hlavní úkoly povstání měly být splněny do 06.00 hod. ráno. Měla být obsazena pankrácká věznice a věznice Ruzyně a vězni vyzbrojeni jako pomocná síla vojenských sil. V ranních hodinách mělo být vydáno prohlášení obyvatelstvu s výzvou k podpoře a sdělení cílů povstání.*⁵⁰ Převrat se měl původně uskutečnit do roka a do dne po uchopení moci komunisty a do jeho příprav byla zapojena řada dalších vojenských, ale i civilních odbojových skupin (údajně se počítalo např. i s vojenskou posádkou v Klatovech).

Na ozbrojené povstání M. Jebavého se připravovali přes zimu i „Cyril“ s „Vaškem“. To bylo v době, kdy byl S. Liška zajištěn ve vazební věznici, a právě z tohoto důvodu a také pro sníž bylo na nějaký čas od ilegálních přechodů hranic upuštěno. O Tulačka se tak mohl soustředit na svůj nový a mnohem důležitější úkol, neboť se při jedné ze schůzek od „Vaška“ dozvěděl, že se zde připravuje násilný vojenský převrat: *Za tímto účelem byl jsem Vaškem vyzván, abych na našem okrese vyhledal v každé obci spolehlivého člověka, který by byl v případě takovéto akce pověřen k vedení jednotlivé obce nebo*

48 Nejnověji k odbojové organizaci Praha – Žatec MALLOTA, Petr: Protikomunistická odbojová organizace Praha – Žatec. Konstrukce, provokace, skutečnost? In: *Solitér. Pocta historikovi Václavu Veberovi*, ÚSTR, Praha 2012, s. 75–101.

49 Více k osobě Miloslava Jebavého MALLOTA, Petr: Voják druhého a třetího odboje Miloslav Jebavý. *Paměť a dějiny*, č. 4, 2011, s. 108–124, <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1104/108-124.pdf>

50 KOPT, Miroslav: Praha – Žatec. Pokus o svržení komunistického režimu civilními a vojenskými skupinami v ČSR na přelomu února a března 1949, *Věrní zůstaneme*, KPV – pobočka č. 15 – Praha, 2009, březen, č. 3, s. 4.

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

okresu. K tomuto jsem uvedl, že můžu takovouto věc zajistit, poněvadž poměry v okrese velmi dobře znám. Tuto práci jsem mu přislíbil a započal jsem ve vyhledávání osob. [...] Toto trvalo až do měsíce ledna 1949, kdy jsem byl jím vyzván, že k převratové akci může dojít každou hodinu, ba i minutu.⁵¹ Během pokračování v protokolární výpovědi Tulačka tento úkol upřesnil: Podle jeho směrnic jsem měl vybrat lidi naprosto ryzího charakteru, bez ohledu na politickou přísl., nikoliv však vášnivé komunisty a lidi příliš proti komunistům zaměřených. Jednalo se o protistátní činnost, kterou organizoval a ve které pracoval.⁵² Dle slov „Vaška“ se s majorem Jebavým na počátku roku 1949 setkal i Tulačka: Pamatuji se, že když jsem TULAČKU představoval jménem CYRIL JEBAVÉMU, tak jsem mu také řekl, že to je člověk, který v případě potřeby by mohl zprostředkovat někomu ilegální odchod do zahraničí.⁵³

Avšak ještě než přibližně dvacet připravených tanků stačilo zažehnout motory, došlo k hromadnému zatýkání a prozrazení celé akce. Miloslav Jebavý byl spolu s Bohuslavem Hubálkem, kapitánem Karlem Sabelou, podplukovníkem generálního štábu Vilémem Sokem-Siegrem a podplukovníkem generálního štábu Josefem Gonicem odsouzen k trestu smrti za velezradu a vyzvědačství. Dne 18. července 1949 byli všichni v časných ranních hodinách na dvou nádvořích pankrácké věznice popraveni. Ostatní zatčení byli odsouzeni k mnoha letům těžkého žaláře nebo doživotí. Postupně bylo pozatýkáno na 500 vojáků a civilistů.⁵⁴

Po zmizení „Vaška“ byl O. Tulačka na pochybách. Po „Vaškovi“ samozřejmě pátral, avšak bezvysledně. Dobře věděl, co by mu hrozilo, kdyby „Vašek“ přivedl StB na jeho stopu. *Mladého Smutného jsem se ptal po uveřejnění rozsudku nad skupinou Hubálek–Jebavý, nepoznává-li mezi odsouzenými Vaška, kterého jsem vypodobnil. Na můj dotaz mi mladý Smutný odpověděl, že v uveřejněném seznamu osob nepřichází nikdo v úvahu, kdo by odpovídal mému popisu Vaška.*⁵⁵ Mladým Smutným měl O. Tulačka na mysli Milana Smutného, syna bývalého kancléře prezidenta Edvarda Beneše.

Obavy O. Tulačky byly tehdy zcela na místě. Při vyšetřování na KV-StB Praha J. Hýbler koncem března uvedl, že ve Kdyni v Pošumaví se má zdržovat nějaký *Ota Kolečko nebo Kolačka*, [...] který za spoluúčasti SNB předává poštu a organizuje přechody za hranice.⁵⁶ KV StB Plzeň však tehdy odpověděla, že osoba s takovýmto jménem se ve Kdyni nevyskytuje, a „Cyril“ tak mohl pokračovat ve své intenzivní odbojové činnosti.

Během prvních vyšetřování, po kterých musel být J. Hýbler převezzen do nemocnice, „vyšly najevo“ také další skutečnosti, které však při hlavním líčení dne 20. července 1949 zapřel. Byl odsouzen k trestu odnětí svobody na 13 let, proti jehož výši se odvolal jak on, tak státní prokurátor. Při odvolacím líčení u Nejvyššího soudu mu byl trest zvýšen na 20 let.

51 ABS, V-6424 MV, Zápis o výpovědi sepsaný s O. Tulačkou, verze podepsaná zleva, ze dne 14. 9. 1949, s. 13.

52 ABS, V-6424 MV, Pokračování v protokolární výpovědi s Ottou Tulačkou na KV StB Praha, verze podepsaná zleva prohlášením *Četl Ota Tulačka*, dne 17. 9. 1949, s. 29.

53 ABS, fond A 8, inv. č. 630 – ods. Josef HÝBLER, Dodatkový protokol o výpovědi s odsouzeným Josefem HÝBLEREM, 23. 1. 1958, s. 4.

54 KOPT, Miroslav: Praha – Žatec, s. 4.

55 ABS, V-6424 MV, Dodatek zápisu o výpovědi ze dne 14. IX. 1949 s Ottou Tulačkou, verze podepsaná zleva prohlášením *Četl Ota Tulačka*, dne 22. 9. 1949.

56 ABS, V-6376 MV, akce Norbert, Hýbler a spol., podsvazek.

Václava Jandečková

Akce „Praha – Žatec“ – autenticita příprav převratu majora Miloslava Jebavého a snahy o její zpochybnění

Na Jebavého puč, bezesporu jeden z nejzajímavějších a nejvýznamnějších případů protikomunistického odboje, mají v současné době historikové rozdílné názory. Shodnout se prozatím mohou jen na tom, že soudní proces se skupinou Praha – Žatec byl největším procesem s důstojníky československé armády za dobu celé totalitní komunistické éry. Šlo ve skutečnosti pouze o další ze série provokací StB? Co se skrývá například pod pojmem *dodatečná rozsáhlá konstrukce Státní bezpečnosti a 5. oddělení Hlavního štábu*?⁵⁷ Při sledování „Vaškova“ a „Cyrilova“ příběhu je možné souběžně se zabývat také jedním z pokusů o zpochybnění autenticity tohoto pro historii protikomunistického odboje důležitého momentu.

Ihned po zatčení 10. března 1949 byl J. Hýbler vyslýchán na 5. oddělení Hlavního štábu MNO, kde přiznal styk s M. Jebavým, který podle jeho tehdejší výpovědi plánoval brzkou změnu poměrů. Přiznal také, že ho M. Jebavý žádal o obstarání rozbušek do pancéřových pěstí a o informace o některých důstojnících. Zmínil se také o „Cyrilovi“, který prý pro cizinu sháněl informace o generálu Heliodoru Píkovi.⁵⁸ Asi po deseti dnech byl J. Hýbler předán k dalšímu vyšetřování KV StB Praha s odůvodněním, že nebyl přímým členem organizace Jebavý a spol. Na této úřadovně ve svém protokolu ze dne 5. dubna 1949 svoji výpověď rozšířil o to, že přiznal styk s „Cyrilem“, se kterým organizoval přechody prominentních osob do zahraničí. V této souvislosti přiznal také spoluúčast R. Picka. Vypovídal i o W. Birgeovi, kterého požádal o doručení kopie obžaloby generála Karla Kutlvašra československému „emigračnímu komitétu“ ve Spojených státech amerických. Jako nejvhodnější osobu pro převzetí vojenského velení v případě úspěšného provedení převratu J. Hýbler doporučoval M. Jebavému generála Aloise Lišku.⁵⁹

„Cyril“ a „Vašek“ se naposledy setkali ve vězení – v Útvaru nápravných zariadení MV Leopoldov – po více než třech letech na podzim 1952. *S Vaškem jsem se sešel v Leopoldově v roce 52, a když v lednu 58 přijeli za mnou z vnitra, potvrdil jsem, že Vašek je bývalý major RAF Josef Hýbler, a také, že mne ukázal být. majorovi M. Jebavému.*⁶⁰ Proč však J. Hýbler po tolika letech věznění jako odsouzený podal u krajského soudu v Praze žádost o obnovu trestního řízení?

Hlavním odůvodněním nebyla jen stížnost na vojenské a bezpečnostní orgány, že byl duševně i tělesně týrán. Podle jeho tehdejších slov chtěl především dokázat, že byl zatčen a odsouzen na základě provokace nechvalně známého velitele HS ObZ, 5. oddělení Hlavního štábu Ministerstva národní obrany a po únoru 1948 náměstka ministra obrany plukovníka, resp. generála Bedřicha Reicina. Na otázku, v jaké trestné činnosti se tedy cítí vinen, J. Hýbler v lednu 1958 odpověděl: *Já se cítím vinen jenom*

57 Žatec ve třetím odboji – odbojová skupina Praha – Žatec, materiál k výstavě připravily Ústav pro studium totalitních režimů a Regionální muzeum K. A. Polánka v Žatci, s. 7.

58 V-6376 MV. Protokol sepsaný u MNO, Hl. štábu, 5. oddělení s Josefem Hýblerem dne 10. března 1949.

59 V-6376 MV. Protokol sepsaný na KV StB Praha s Josefem Hýblerem dne 5. dubna 1949.

60 TULAČKA, Ota: Dopis právnímu zástupci z 31. 10. 1968.

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

*z toho, že jsem v případě, kdy se na mne provokatér [pozn. autorky: za provokatéra zkusil označit svého „komplice“ O. Tulačku – „Cyrila“] napojil, neučinil opatření, abych toto na patřičných místech oznámil. Jinak se necítím vinen z ničeho, protože jsem s ním osobně nic neměl co společného a stejně tak jsem neměl nic společného s JEBAVÝM, o jehož protistátní činnosti jsem nic nevěděl a také se mi s ní nikdy nesvěřil. Protokoly v době vyšetřování, které byly se mnou sepsány jak vojenským orgánem, tak i vyšetřovacími pracovníky Stb, byly pravděpodobně vykonstruovány na základě výpovědí jiných osob, které neznám.*⁶¹

Co vše vedlo J. Hýblera k takovéto výpovědi, můžeme jen spekulovat. Faktem je, že v tomto případě chybělo velmi málo, a byla zpochybněna nejen veškerá příprava M. Jebavého a spol. na ozbrojený puč, ale také činnost „Cyrila“. Avšak opak se stal skutečností. Ilegální spolupráce J. Hýblera a O. Tulačky byla totiž během obnoveného vyšetřování vyjasněna a dokázána. Lze mít také za to, že pokud by v roce 1958 žil M. Jebavý a ostatní popravení, jistě by nedocházelo k podobným snahám o zpochybňování jejich činnosti, tj. např. mystifikaci o tom, že byla vyprovokována Reicinovými agenty 5. oddělení Hlavního štábu Ministerstva národní obrany.

Od poprav své šedé eminence B. Reicina (a dalších bývalých komunistických prominentů) na základě vykonstruovaných procesů se sice komunistická strana snažila vystupovat, jako by byla očištěna od všeho zla, přesto se Hýblerova vidina zkrácení trestu po změně výpovědi brzy rozplynula.

Důvod, proč při obnoveném vyšetřování J. Hýbler některé skutečnosti stále popíral a stavěl „Cyrila“ do role Reicina provokatéra, nakonec on sám přiznal: *Je pravdou, že jsem TULAČKU označil jako provokatéra, abych docílil obnovy trestního řízení a prošetření mého případu. Je také pravdou, že i když mně bylo známo, že CYRIL, s nímž jsem byl ve styku, je TULAČKA a jest ve výkonu trestu, že jsem se domníval, že když TULAČKA nevyšel najevo při mém vyšetřování v roce 1949, že nevyjde najevo ani nyní.* Jako důvod popírání dalších skutečností J. Hýbler uvedl, že nechtěl O. Tulačkovi přitěžovat, když byl odsouzený stejně jako on.⁶²

Roli J. Hýblera v akci „Praha–Žatec“ popisuje ve své výpovědi také M. Jebavý: *Do naší akce nebyl zapojen, informován byl o tom částečně, hlavně pokud se týkalo gen. LIŠKY. Poskytl mi některé informace ohledně důstojníků, kteří jsou za hranicemi (gen. Janoušek, gen. Inger a Liška).*⁶³ Z Hýblerovy snahy o obnovu řízení a z jeho přešetřovacího spisu lze navzdory jeho „provokační teorii“ vyvozovat, že v případě tzv. Jebavého puče se jednalo o autentický pokus o převrat. O autenticitě připravovaného puče svědčí mj. i zájem M. Jebavého a spol. o napojení na vojenské osoby v zahraničí ve snaze získat v případě úspěchu domácích ozbrojených posádek podporu.

61 ABS, fond A 8, inv. č. 630 – ods. Josef HÝBLER, Protokol o výpovědi sepsaný s HÝBLEREM, 15. 1. 1958, s. 3.

62 ABS, fond A 8, inv. č. 630 – ods. Josef HÝBLER, Dodatkový protokol o výpovědi sepsaný s HÝBLEREM ze dne 23. 1. 1958, s. 5.

63 ABS, fond A 8, inv. č. 630 – ods. Josef HÝBLER, Výpis z protokolu Miloslava JEBAVÉHO sepsaného dne 10. 3. 1949 na KV StB Praha, uloženo v arch. sv. MV č. S-2390.

Václava Jandečková

Další cesty do americké zóny v Německu – Ota Tulačka a Walter Birge hledají svého přítele „Vaška“ alias „Blackwooda“

Nikdo ze skupiny „Cyril“ s jistotou nevěděl, že byl „Vašek“ brzy v březnu zatčen. Ani skutečnost, že S. Liška byl stále ve vazební věznici, O. Tulačku od další ilegální činnosti neodradila. Do Prahy musel navíc od dubna dojíždět pouze ve svém volnu, jelikož byl i s ředitelstvím přeložen zpět do Kdyně. Na svůj první převaděčský případ z roku 1949, který se udál kolem velikonočních svátků, vzpomíná Jindřich Mařík: *Tehdy mně opět Tulačka říkal, že má nějaké osoby [...] vzhledem k tomu, že prap. Liška byl v té době zajištěn a štržm. Martinů již tehdy prchl do Německa, byl jsem nucen hledati nového pomocníka.*⁶⁴

Toho našli v osobě Václava Šupa, hokynáře ze Všerub. Byl to zdařilý taktický tah, jelikož jeho auto nebylo ve Všerubech nikterak nápadné. Dalším nezbytným článkem byl příslušník stanice SNB ve Všerubech, strážmistr Václav Strouhal.

Jako první byla na jaře roku 1949 převedena přes hranice rodina Josefa Stomeho, který se pohyboval ve vysokých kruzích a udržoval styky s cizinci a diplomaty. Jeho rodina byla silně poškozena znárodněním, sám byl v únoru 1948 propuštěn z ministerstva zahraničních věcí a z existenčních důvodů dlouhou dobu uvažoval o odchodu do zahraničí. V materiálech provenience StB se uvádí, že jako tajemník IV. odboru ministerstva zahraničních věcí působil ve funkci vedoucího anglického referátu a byl také členem ústřední hospodářsko-technické rady národně socialistické strany. Pomoc při svém útěku měl J. Stome slíbenou od O. Tulačky vlastně již od podzimu 1948, kdy ho v Praze s „Cyrilem“ seznámil W. Birge.

Tehdy při jedné ze svých schůzek u Jiráskova mostu na smíchovské straně „Vašek“ informoval „Cyrila“, že je potřeba udělat *přechod jedné rodiny, na které má zájem jistý Američan.* [...] Řekl mi, že přijedou v autu dva muži, které poznám podle toho, že jeden je neobyčejně dlouhý, to že je ten Američan a druhý že je asi můj postavy. Že až ke mně přijdou, mám říci anglickou větu, ze které si pamatují jen tuto část: *my send Pítr* (sic). [...] Když přijelo auto, sportovní uzavřená amerika, vystoupili z ní dva muži, při čemž V a š e k zmizel směrem ke břehu Vltavy, mezi stromy nebo keře (sic).⁶⁵ Anglicky O. Tulačka neuměl, proto se po smluveném heslu domlouval s W. Birgem německy. Jméno tohoto Američana se „Cyril“ dozvěděl od J. Stomeho až později po několika schůzkách, během kterých dojednávali přechod jeho příbuzných.

O důvodu seznámení O. Tulačky s W. Birgem vypovídal v roce 1958 velmi podrobně J. Hýbler. Mj. uvedl: *Bylo tomu proto, že jsem se s touto osobou [Josefem Stomem] nechtěl setkat, jelikož mně BIRGE upozornil na to, že se jedná o osobu, která rovněž dochází do společenských místností SIA jako já* (sic).⁶⁶ Hýbler si velmi dobře uvědomoval, jak silný a nevypočitatelný protivník proti němu stojí. Opatrnosti podle jeho mínění nebylo nikdy nazbyt. Uvědomovaly si to rovněž americké tajné služby v poválečné Praze, reprezentované zejména plukovníkem Charlesem Katekem (a také jeho podřízeným

64 ABS, V-6424 MV, Protokol sepsaný s Jindřichem Maříkem na KV StB v Plzni, 15. 9. 1949, str. 5–6.

65 ABS, V-6424 MV, Pokrač. ve výpovědi k dodat. protokolu ze dne 22. 9. 1949 sepsaný s O. Tulačkou, s. 1.

66 ABS, fond A 8, inv. č. 630 – ods. Josef HÝBLER, Dodatkový protokol o výpovědi sepsaný s HÝBLEREM ze dne 23. 1. 1958, s. 4.

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

seržantem Kurtem Taubem)? Jejich vojenská mise na Loretánském náměstí po válce zcela otevřeně hostila nejvlivnější osoby z nejrůznějších kruhů. Pravidelnými návštěvníky byli šlechtici, bohatí podnikatelé, ministři, politici všech stran, vysocí důstojníci a demokraticky smýšlející novináři. Řada dalších, mezi nimi zaměstnanci bezpečnostních složek, armády či důstojníci letectva, byla na vojenskou misi zase otevřeně zvána na pracovní rozhovory. Metody, které zpravodajské služby běžně ve světě používaly, jako by v Československu nebyly zapotřebí.⁶⁷

Dobrým kamarádem J. Stomeho z dětství byl právník František Jareš, kterého Stome požádal, aby ho odvezl do Klatov, kde na něho měli čekat jeho známí ze Kdyně. Dne 21. nebo 22. března odpoledne F. Jareš naložil do svého auta poblíž Denisova nádraží J. Stomeho a jeho manželku s chlapcem a zamířil směrem na Hlávkův most.⁶⁸ Před Zimním stadionem naložil „Cyrila“ a pokračoval přes Zbraslav směrem na Strakonice a Horažďovice. Cestou měli ještě jednu zastávku, kde byla na Tulačkovu naléhání Stomeho manželka donucena ze dvou zavazadel udělat jedno. Asi 200 m před Klatovy Tulačka vystoupil a šel pěšky prověřit terén. Poté, co se vrátil, si ujednali, že se opět sejdou asi tři až čtyři kilometry za Klatovy směrem na Kdyni, kam Tulačka dorazil v Maříkově autě *řízeném řidičem silnější střední postavy, oblečeném v zelený hubertus*.⁶⁹ Bylo to již za soumraku, kdy Mařík převážel Stomeovy dále do nedaleké Chodské Lhoty, kde na ně již čekal Václav Šup se svojí dodávkou zn. Tatra C-DO-645. Šup měl ve Všerubech sběrnou vaječ a mléka, a tak jeho dodávka přijíždějící pozdního večera od Kdyně nikoho nepřekvapila. *Když jsem přijel asi 100 m před Všeruby, zastavil mě strážm. Strouhal, který stál na silnici v uniformě. Po zastavení sestoupily všechny osoby z korby. Také já jsem z vozu vystoupil a předal jsem Strouhalovi obálku s penězi. [...] Viděl jsem, že Strouhal odešel se zmíněnými lidmi někam do polí po pravé straně silnice ve směru jízdy do Všerub*.⁷⁰

Stejným způsobem se začátkem dubna dostala za hranice se dvěma dětmi sestra paní Stomeové, Karolína Hašková, bývalá manželka JUDr. Josefa Haška, majitele bývalého bankovního domu v Praze II., předúnorového sponzora Československé strany národně socialistické. Dne 17. dubna 1949 využil „Tulačkovy cesty“ také jejich bratr František Polický s manželkou a dvěma dětmi. Polický byl před znárodněním majitelem továrny na obuv v Jaroměři a jeho ženou byla Karla Čerychová, dcera textilního velkopodnikatele Otakara Čerycha, jehož kubistická vila od Josefa Gočára v Jaroměři dodnes patří ke klenotům, kombinujícím neoklasicistní a secesní architektonické prvky.

Během příprav všech těchto přechodů seznámil J. Stome „Cyrila“ s JUDr. Janem Dohnálkem, který mu měl dále pomoci zjistit něco o „Vaškovi“. Dohnálek pracoval na ministerstvu zahraničních věcí v diplomatickém protokolu a z titulu své práce se

67 LUKEŠ, Igor: Selhání tajných služeb, s. 19. Mimo velvyslanectví Spojených států amerických operovaly americké tajné služby v Československu ještě v rámci tzv. vojenské mise, která byla založena pár týdnů po skončení války, často měnila svůj název, *ale vždycky sídlila na stejné adrese – Loretánském náměstí 2 – a zaměstnávala stejné lidi. Československé orgány brzy a snadno zjistily, že se jedná o odnož Strategic Services Unit (SSU), tedy následníka OSS a předchůdce Ústřední zpravodajské služby (CIA).*

68 Novorenesanční budova Denisova nádraží neboli nádraží Praha-Těšnov, nejkrásnějšího nádraží střední Evropy, byla odstřílena v roce 1985. Na jejím místě dnes vede severojižní magistrála.

69 ABS, V-6424 MV, Zápis o výpovědi sepsaný s Jarešem Františkem ze dne 14. září 1949, s. 3.

70 ABS, V-6424 MV, Výslech obviněného Václava Šupa ze dne 15. 9. 1949, s. 3.

znal s mnohými diplomaty. „Cyril“ proto požádal J. Dohnálka – tehdy ho znal pod krycím jménem „Karel“ – zda by mu mohl domluvit schůzku s dlouhým Američanem W. Birgem. Ta se konala brzy na jaře, někdy v době, kdy se měnil zimní čas na letní. Auto mělo stát u chodníku mezi obchodním domem ARA (pozdější Perla) a metrem na Praze 1, které se tam již tehdy na krátký čas začalo budovat.⁷¹ *Auto skutečně stálo na místě určeném Dr. Dohnálkem, bylo to sportovní americké auto označené CD, světlé barvy, ve kterém seděl muž v modré rádiovce [...] vysvětloval jsem mu, že hledám tu osobu, která nás v listopadu r. 1948 dala dohromady.*⁷² W. Birge měl „Vaškovi“, kterého nazývali náš přítel, vzkázat, že se po něm „Cyril“ shání.

Na tento slib W. Birge i přes přípravy na svatbu se slečnou Polákovou a svůj odjezd z Československa dne 9. května 1949 nezapomněl. Vzkaz „Cyrilovi“ však již vyřizovala přes J. Dohnálka Louise Schaffnerová, třetí tajemnice amerického velvyslanectví: *PETER BLACK WOOD: PETR ČERNÉ DŘEVO je na Pankráci a že pozdravuje CYRILA.*⁷³

Asi v polovině května 1949 se na F. Jareše obrátil dr. Milan Smutný, se kterým se znali z důstojnického klubu již od roku 1945. *Na této schůzce mi Dr. Smutný řekl, že se mu podařilo přemluvit jeho otce Dr. Jaromíra Smutného, aby s ním utekl ilegálně za hranice. Obrátil se na mne proto, že udržoval poměr s paní Haškovou, a od této věděl o všech přechodech, na kterých jsem byl zúčastněn, a z toho důvodu mě současně žádal o to, abych jej společně s rodinou jeho otce převezl rovněž do Klatov.*⁷⁴

Začátkem června se konala v bytě F. Jareše schůzka, které se účastnili také O. Tulačka a M. Smutný. Ota Tulačka pomoc přislíbil, hned jak se jeho spolupracovníci vrátí z dovolené. V druhé polovině června se v kavárně Štěrba na Václavském náměstí všichni domluvili, že jakmile bude přechod možný, pošle O. Tulačka F. Jarešovi telegram: „*Přijedeme všichni do Prahy v 9.00 hod. který však bude znamenat, přijedte do Klatov v 9.00 hodin.*“⁷⁵ M. Smutný se s F. Jarešem dále domluvili, že v ujednaný den přijede do Jarešova bytu Jaromír Smutný starší se svojí rodinou a M. Smutný že odjede již dopoledne a že se všichni sejdou na silnici ve směru Horažďovice asi čtyři kilometry před Klatovy.

Jareš po svém zatčení dále uvedl: *Dr. Smutný starší skutečně 13. 7. t.r. v 16.00 hod. odpoledne ke mně do bytu přijel s osobním vozem zn. Škoda Tudor, který již byl mým vlastnictvím, neboť jsem jej od Dr. Smutného koupil. [...] Přisedl jsem již do zmíněného vozu, ve kterém seděl Dr. Smutný starší, jeho manželka a jejich syn, a odjeli jsme již známým směrem do Klatov. [...] Současně s Dr. Milanem Smutným čekal na silnici Tulačka s osobním vozem zn. Škoda Superb. Současně byla ještě přítomna nějaká žena, o které se domnívám, že byla služebnou Dr. Smutného staršího.*⁷⁶ O. Tulačka převzal celou rodinu J. Smutného i s paní Kašpaříkovou, bývalou sekretářkou, až asi 14 km za Klatovy za viaduktem směrem na Kdyni, tj. u odbočky na Nýrsko. Skupina určená k převedení měla pět osob, s nimi se-

71 První úsek měl být zprovozněn již roku 1950. Stát však prý nebyl na projekt hospodářsky dost silný, a tak se od června 1949 až do roku 1960 s podzemní dráhou nepočítalo.

72 ABS, V-6424 MV. Dodatek k zápisu o výpovědi sepsaný s Ottou Tulačkou ze dne 27. 9. 1949, s. 1.

73 ABS, V-5443 MV. Zápis o výpovědi sepsaný s JUDr. Janem Dohnálkem ze dne 31. ledna 1950, s. 10.

74 ABS, V-6424 MV. Zápis o výpovědi sepsaný s Jarešem Františkem ze dne 14. září 1949, s. 5.

75 Tamtéž, s. 6.

76 Tamtéž.

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

děl v odděleném kupé pro pasažéry luxusní Maříkovy černě smaltované Škody Superb O. Tulačka. Vpředu vedle J. Maříka seděl Vladimír Hrubý, úředník ONV v Klatovech, který pro konečnou fázi tohoto přechodu doporučil O. Tulačkovi povozníka Tomana z Nýrska.

Než V. Hrubý s povozníkem Tomanem přechod vyjednal, byl u něho asi osmkrát. Tomanova odměna byla domluvena na 50 tisíc korun. K předání osob došlo před půlnocí v Bystřici, malé více asi jeden kilometr před Nýrskem na cestě do bystřického parku se zámečkem. Na Tomana s ostatními čekaly v povzdálí ještě dvě osoby, žena a muž. Následující den volal Toman Hrubého do zaměstnání, *a to tím způsobem, že mne žádal o obstarání propustky, což bylo smluvené heslo, že se přechod uskutečnil, a já jsem měl podat své ženě do Kldyně zprávu heslem, že propustky jsem obdržel, což bylo heslo pro Maříka, který si ho měl u mé ženy vyzvednout, a znamenalo, že se přechod uskutečnil.*⁷⁷ Následně odeslal J. Mařík na pražskou adresu telegram ve znění: „byť je zajištěn“, což znamenalo, že převod rodiny Dr. Smutného se zdařil.⁷⁸

Ota Tulačka o M. Smutném v roce 1968 napsal, že ho trochu znal, jelikož byl zaměstnancem jejich národního podniku. M. Smutný mu dal všechny české peníze, *které měl u sebe při příjezdu k hranicím. Celou částku jsem u soudu vyúčtoval. V té době jsem se seznámil s majorem Soukupem z Klatov. Dal jsem mu z těchto peněz Kčs 20.000 údajně na podporu opuštěných rodin.*⁷⁹

Při jedné ze schůzek major Jan Soukup vyčítal O. Tulačkovi, že i přesto, že si vede přesnou evidenci, *v jeho chování nespátňuje žádné ideály a poukázal na případ podplukovníka SNB Havlíčka. Soukup při tom prohlásil, že se v Havlíčkově organizaci, možná, že řekl také skupině, členové již nyní perou o hodnosti a funkce, jaké budou mít „až to u nás praskne“* (sic).⁸⁰ To bylo v srpnu 1949 a „Havlíčková organizace“ nebyla jediná, která se připravovala na státní převrat.⁸¹ Již začátkem července O. Tulačka řekl J. Soukupovi, že je napojen na Prahu a že jeho úkolem je vybírat lidi podle nějakého politického klíče jako členy ilegální organizace a zároveň s určením pro úkoly v případech státního převratu. Tulačka Soukupovi také sdělil, že má „Praze“ dodávat zprávy o poměrech v pohraničí, v továrnách, o veřejném mínění včetně zpráv vojenské povahy.⁸²

77 ABS, V-6424 MV. Protokol sepsaný s Vladimírem Hrubým na KV StB v Praze ze dne 15. 9. 1949, s. 2–3.

78 ABS, V-6424 MV. Protokol sepsaný s Jindřichem Maříkem na KV StB v Plzni, 15. 9. 1949, s. 9.

79 TULAČKA, Ota: Dopis právnímu zástupci, 31. 10. 1968.

80 ABS, V-6424 MV. Dodatkový protokol sepsaný s V. Hrubým na KV StB v Plzni, 16. 9. 1949, s. 1.

81 Bývalý oblastní velitel SNB v Klatovech podplukovník František Havlíček (nadřízený a velký ochránce Stanislava Lišky) byl dva roky poté spolu s vrchním strážmistrem Václavem Šnaidrem (Liškovým kamarádem a zástupcem ve Všerubech) zatčen. Za svoji protistátní činnost byli oba 12. listopadu 1952 popraveni v Praze na Pankráci. Více o Františku Havlíčkovi také viz MALLOTA, Petr: František Havlíček – oběť dvou totalit. *Paměť a dějiny*, 2008, č. 4, s. 24–40.

82 ABS, V-6424 MV. Protokol sepsaný s mjr. J. Soukupem ve věznici voj. soudu v Praze, 15. 9. 1949, s. 6.

Václava Jandečková

Akcí „Hansa“ – s jednoznačným, ale naivním cílem zvrátit totalitní režim zahajuje Ota Tulačka zpravodajskou spolupráci ve prospěch Spojených států

Organizací, na kterou byl O. Tulačka v Praze napojen, byla síť majora Jaromíra Nechanského a Veleslava Wahla, jejíž vazby byly definitivně zpřetrhány orgány StB a ObZ počátkem září 1949, kdy došlo i k zatčení „Cyrila“.⁸³ Akce „Hansa“, jak byla tato ilegální organizace v dokumentech StB vedena, by si zasloužila hlubší studium a šetření, ale podívejme se na tuto problematiku prozatím alespoň očima některých jejích aktérů.

Nejdříve se vraťme do první poloviny roku 1948, tj. do doby, kdy se zpravodajská síť J. Nechanského a V. Wahla začínala formovat. Ve své studii o selhání tajných služeb v Československu cituje historik Igor Lukeš tehdejšího ministra zahraničí Spojených států amerických George Marshalla a uvádí: *Přestože ministra zahraničí Marshalla únorový převrat nepřekvapil, považoval ho za milník ve vztazích mezi Východem a Západem. 10. března 1948 oznámil, že situace v Evropě je „velmi vážná“, a o deset dní později už volal po „neodkladném a rozhodném zásahu“, pokud Spojené státy chtějí Západ chránit.*⁸⁴ Všimněme si posledních slov v citaci a pokračujme chvíli v návaznosti na historika I. Lukeše. Bylo již naznačeno, jakým způsobem a od koho americké zpravodajské služby informace doposud čerpaly. Večírky na Loretánském náměstí po únoru 1948 však z pochopitelných důvodů ztratily své kouzlo. Převážná většina návštěvníků přišla o své postavení a funkce, mnozí velmi rychle opustili území Československa, jiní byli často i z nejrůznějších vykonstruovaných důvodů zatčeni, ti šťastnější jako např. předseda národní socialistické strany a bývalý místopředseda vlády Petr Zenkl měli „jen“ domácí vězení. Chuť navštívit americkou vojenskou misi či americké velvyslanectví se vytratila a málokdo se odvážil s americkými diplomaty na veřejnosti být jen promluvit. O nesmírné potřebě informací v té době svědčí vyjádření Spencera Lairda Taggarta, zaměstnance velvyslanectví Spojených států amerických, který byl odpovědný za zpravodajské oddělení (jeho agentem byl do léta 1948 právě Reinhold Pick): *V červnu nebo v červenci roku 1948 [...] si generál Lucius Clay, velitel amerických ozbrojených sil v Evropě a vojenský správce Německa, nechal zavolat Taggarta a oznámil mu, že očekává, že do čtyř měsíců vypukne válka se Sovětským svazem. Žádal ho proto, aby vytvořil v Československu zpravodajskou síť, která by byla vybavena radiostanicemi.*⁸⁵ Pro tuto činnost se tehdy S. L. Taggartovi zdáli být nejvhodnějšími osobami vlastenci, demokraté a hrdinové z druhé světové války J. Nechanský a V. Wahl, kterých si američtí diplomaté a zpravodajci, již s nimi pracovali, velmi vážili.

Walter Birge se seznámil s Veleslavem Wahlem na jeho hájovně v Bezdědicích u Bělé pod Bezdězem v červenci roku 1947. Již tehdy na něho udělal V. Wahl obrovský dojem. Ve svých pamětech vzpomíná W. Birge na roli, kterou v celém příběhu také sehrál: *Taggart mi po svém nuceném odjezdu pravidelně posílal zprávu, cestou diplomatické*

83 Více o Jaromíru Nechanském in ŠOLC, Jiří: *Znamení trojského koně. Životní příběh majora Jaromíra Nechanského*. Vyšehrad, Praha 2008.

84 LUKEŠ Igor: *Selhání tajných služeb*, s. 35.

85 Tamtéž.

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

pošty, s vyzrozuměním, že má být doručena Wahlovi osobně. Téměř vždy, při příležitosti předání této zprávy, si ji Wahl přečetl a pak mi během pár minut napsal odpověď. Někdy psal i dvacet až třicet minut, zatímco paní Wahlová servírovala čaj [...].⁸⁶ Zprávy od S. L. Taggartta přes W. Birgea a V. Wahla putovaly dále k J. Nechanskému, který se také pravděpodobně jako jediný s Taggartem a jeho spolupracovníkem Samuelem Merynem stýkal.

Veslav Wahl a Jaromír Nechanský nebyli však jedinými agenty, kterým W. Birge umožňoval spojení se S. L. Taggartem. Jednou byl upozorněn V. Walem, že v případě urgentní zprávy pošle k němu domů mladou dámu, což nebylo s ohledem na časté dámské návštěvy u W. Birgea pro jeho okolí nijak nápadné. *Třikrát přišla ke mně domů velmi dobře vypadající mladá žena ve věku tak okolo 25 let, nejprve telefonovala, pak během asi půl hodiny napsala zprávu, kterou mi předala, a měla se rychle k odchodu.*⁸⁷ Touto ženou byla s největší pravděpodobností Zdeňka Vacková, která často dělala spojkou mezi Wahlovým spolupracovníkem Milošem Špryslem (což byl její milenec) a ostatními, nejprve zejména z písecké skupiny. Dalšími skupinami, které byly na Prahu více či méně „napojeny“, byla skupina v Litvínově vedená Věkoslavem Louckým a děkanem Františkem Tomigou a skupina v Jihlavě pod vedením JUDr. Josefa Smolína. Byl to právě M. Šprysl, který byl přítomen nejen zatčení V. Wahla, ale i O. Tulačky, jak bude uvedeno dále.

Miloš Šprysl pocházel z Písku, kde měl přátele z dob ilegální činnosti za okupace. První dva roky, než se s maminkou odstěhoval do Prahy, zde navštěvoval gymnázium, kde byl jeho spolužákem a kamarádem Jiří Housar. Později Šprysl Jiřího a zejména jeho bratra Vladimíra často nabádal k ilegální činnosti. Nedlouho po propuštění Vladimíra Housara z vazby v červnu 1948 po amnestii přišel jejich rodinný přítel M. Šprysl (používal krycí jméno „Bob“) opět s tím, že se *Zpravodajská brigáda znovu formuje k ilegálnímu boji proti nové totalitě. [...] Miloš nás informuje, že budeme organizací zpravodajskou, jako za války, a protože máme radistu, budeme vybaveni vysílačkami, které převezmeme, uschováme a budeme čekat na další instrukce. Jsme na to tři, my dva bratři a Jaroslav Brodský (Pucan), teprve později přibíráme dalšího člena – Jaroslava Nováka – všichni jsme učitelé na jedné škole.*⁸⁸

Poslední skupinou, kterou se V. Wahl snažil do zpravodajské sítě začlenit, bylo uskupení okolo O. Tulačky. Myšlenka tohoto spojení se zrodila v hlavě W. Birgea těsně před jeho definitivním odjezdem z Československa. Tehdy V. Wahlovi tuto možnost nabízel, zejména pro případ potřeby dopravit někoho do zahraničí. Nabídku však V. Wahl využil až poté, co ji po odjezdu W. Birgea opakovala L. Schaffnerová. Po vyřízení vzkazu „Cyrilovi“ požádala J. Dohnálka, zda by mohl zprostředkovat schůzku s „Cyrilem“ pro jednoho jejího velmi dobrého známého. Seznamovací schůzky se konaly začátkem léta 1949 v restauraci Velkopopovického pivovaru na Smíchově. Jako poznávací znamení určil „Cyril“ vždy malé pivo a velkou „štamprličku“ likéru.

86 BIRGE, Walter: *They Broke the Mold.*, s. 359.

87 Tamtéž, s. 359.

88 HOUSAR, Jiří: *Jak jsme bojovali proti dvěma totalitám.* Vlastním nákladem, Písek 2002, s. 6–8. Vzpomínky původně určené pro almanach KPVC Písek sepsané v srpnu 1999.

Kontaktováním pověřil V. Wahl svého bývalého spolužáka z gymnázia v Praze M. Šprysla, toho času *muže vysoké postavy v brylích a s částečnou pleší*. Na jedné z jejich schůzek O. Tulačka popisoval svoji dosavadní činnost a hovořil i o příkazech „Vaška“, že má zjišťovat v okrese Domažlice spolehlivé osoby, které by se v případě převratu ujal vedení. *Po této dohodě jsem zjistil, že Šprysl má ty samé úkoly jako já, z čehož se domnívám, že jde o jednu a tutéž organizaci. [...] bylo na mne požadováno obstarání následujících zpráv,*

1./ *jaká jsou bezpečnostní opatření na hranicích a zdali je možno s nějakým bezp. úřadem přijít do styku,*

2./ *jaká opatření se provádějí na hranicích a v jaké síle jsou tyto střeženy,*

3./ *mimo jiné požadoval veškeré zprávy týkající se rázu hospodářského a vojenského,*

4./ *dále jsem měl zjišťovat, v jaké síle nachází se posádky t.č. na hranicích v okolních městech,*

5./ *dále jsem si měl všimnout, do kterých míst jezdí vozy buď s vládními činiteli, anebo nějaké důležité vojenské osoby.⁸⁹*

M. Šprysl se svěřil „Cyrilovi“, že jeho nejbližší spolupracovníci jsou v Písku a v Litvínově. Oblast mezi nimi si měl vzít na starost právě O. Tulačka. Žádné příkazy ani pokyny však nedostal. *Jen zmíněný, neuskutečněný přechod 2 osob tam a zpět. Také se mne ptal, zda bych nepřevzal skupiny opuštěné zatčením gen. Příkryla.⁹⁰*

Generál Vladimír Příkryl (do poloviny února 1949 velitel milovické posádky, poté velitel posádky v Brně) byl na poslední chvíli získán organizátory jiného vojenského protikomunistického státního převratu, který měl být uskutečněn v druhé polovině května 1949 jako *dar k zasedání IX. sjezdu KSČ*.⁹¹ Major J. Nechanský po svém zatčení vypověděl: *Asi počátkem května 1949 přišel i Wahl, který se dozvěděl o připravované akci násilné změny režimu v celostátním rozsahu vedenou tehdy Dr. [Jaroslavem] Borkovcem a generálem V. Příkrylem, a žádal rovněž, aby i naše organizace zapojila se do tohoto připravovaného celostátního projevu protistátní činnosti. Jen s největším úsilím podařilo se mně zabránit tomu, aby příslušníci mých skupin se zapojili do jakýchkoliv z těchto akcí. [...] Nepodařilo se mi ovšem zabránit tomu, aby Loutský nenapojil na naše skupiny zmíněné již skupiny útočné a sabotážní, ale dosáhl jsem toho, že tyto skupiny nezahájily žádnou otevřenou činnost a připravovaly zbraně, trhavinu a jiný potřebný materiál na event. jejich příští činnost.⁹²* Rozsáhlá vojenská akce však byla prozrazena zkušebními přepadem litoměřické věznice 12. května 1949. O čtyři dny později byl zatčen také generál V. Příkryl. Přípravy této

89 ABS, V-6424 MV. Zápis o výpovědi sepsaný s Otto Tulačkou na KV StB Praha, verze podepsaná zleva prohlášením Četl a podepsal Ota Tulačka, dne 14. 9. 1949, s. 19–20.

90 TULAČKA, Ota: Dopis právnímu zástupci z 31. 10. 1968.

91 Podrobné plány tohoto vojenského převratu byly vypracovány pražským advokátem JUDr. Jaroslavem Borkovcem a policejním radou z Ministerstva vnitra dr. Rudolfem Hrbkem. Generál Příkryl byl zatčen mezi prvními a zajímavá je informace, že několik měsíců předtím údajně odmítl spolupráci M. Jebavému. Koncem srpna 1949 se s organizátory tohoto neúspěšného pokusu o státní převrat a s jejich několika skupinami konal soud. Dne 5. listopadu 1949 byli popraveni JUDr. Jaroslav Borkovec, pplk. Květoslav Prokeš, Emanuel Čančík, Josef Charvát, škpt. Vratislav Janda a Vratislav Polesný. Více o tomto pokusu o protikomunistický státní převrat KOPT, Miroslav: Šedesáté výročí akce „Zvon“, *Věrní zůstaneme*, KPV – pobočka č. 15 – Praha, 2009, červen, č.6, s. 1–4 nebo také *VÝSTŘELY U GENERÁLNÍHO ŠTÁBU – se zbraní v ruce proti komunistickému režimu*, <http://protikomunisticke.misto.cz/svedectvi/Sc.htm>. Osudy generála Vladimíra Příkryla viz: PŘÍKRYL, Vladimír: *Za vlády tmy*. Naše vojsko, Praha 1993.

92 ABS, V-5443 MV. Protokol sepsaný s mjr. Jaromírem Nechanským, 5. září 1949, s. 26.

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

akce vyvolaly značný rozruch i na velvyslanectví Spojených států amerických. O akci se zajímali také V. Wahl s J. Nechanským, kterému se však zdála *příliš fantastická*. Od svého známého na Ministerstvu vnitra se V. Wahl později dozvěděl, že kriminální rada JUDr. Zdeněk Borkovec (bratr Jaroslava Borkovce) *byl delší dobu sledován, aniž o tom věděl*.⁹³ StB a ObZ přivedla pravděpodobně na jeho stopu zatčení související s přípravou převratu M. Jebavého v březnu 1949.

Zatčení Oty Tulačky – chystá se úder, který završí americký zpravodajský neúspěch v poválečném Československu

V létě 1949 se zpravodajská činnost O. Tulačky stupňovala. O svých nových spolupracovnících však měl zřejmě pochybnosti. Ve svém dopise z roku 1968 na tuto dobu vzpomíná: *Mimo toho jsem měl stále dojem, že se Špryslem nebo těmi, jejichž jménem mluvil, není všechno v pořádku. [...] Snad by bylo dobře zjistit i v zájmu popravených Nechanského a Wahla, nebyl-li ve skupině agent min. vnitra*.⁹⁴

Během jedné ze svých schůzek O. Tulačka předával M. Špryslovi seznam asi 16–20 stanic SNB se jmény a počty všech příslušníků, který mu zpracoval S. Liška. Také Šprysla informoval o tom, co se dosud stalo na hranicích, a o všech opatřeních, která se tam dělají. „Cyril“ se tehdy netajil ani s informací, že převedl rodinu kancléře J. Smutného, čímž však prý velmi rozladil V. Wahla. To, že „Cyril“ umožnil rodině Smutných bezpečný útek za hranice, se kupodivu ukázalo jako problém.⁹⁵ „Cyril“ ovšem nevěděl např. o tom, že M. Smutný žádal J. Dohnálka, aby o odchodu celé jejich rodiny nikomu neříkal, a to *ani Američanům*.⁹⁶ Šlo zde o to, že V. Wahl pravděpodobně počítal s naprostou poslušností „Cyrila“ a J. Smutného *znal z doby, kdy byl ještě v presidentské kanceláři*, a nepovažoval ho za osobu dobrého charakteru.⁹⁷

Odchod J. Smutného, bývalého kancléře prezidenta Edvarda Beneše, nebyl významný pouze z pohledu jeho pozdější role zakladatele Ústavu Edvarda Beneše v Londýně, jehož vybudováním ho E. Beneš *před smrtí pověřil* a který měl navázat na Ústav T. G. Masaryka.⁹⁸ Pro O. Tulačku byla tato akce jednoznačně mezníkem mezi obdobím, kdy sám s nejbližšími spolupracovníky mohl rozhodovat, komu a jakým způsobem pomůže, a obdobím, kdy mu začalo být nařizováno, že nejprve musí požádat o svolení „Prahu“, tj. V. Wahla, zda ten který převod smí uskutečnit. Je pochopitelné, že tímto „přesunem kompetencí“ skončila nejen jakási lehkost bytí „Cyrila“, ale také zejména jeho schopnost zaručit bezpečný průběh akcí. Nařízení V. Wahla

93 ABS, V-5443 MV. Dodatek k protokolu s V. Walem, Gen. Přikryl a příprava puče, 14. září 1949, s. 5.

94 TULAČKA, Ota: Dopis právnímu zástupci, 31. 10. 1968.

95 ABS, V-6424 MV, 6/19, František Jareš, oper. podsvazek 1. V dopise ze dne 13. listopadu 1963 odpovídal náčelník 9. odboru I. správy MV v rámci akce „Jáchym“, že Milan Smutný pracoval jako agent britské rozvědky.

96 ABS, V-5443 MV. Zápis o výpovědi sepsaný s Janem Dohnálkem, 31. ledna 1950, s. 9.

97 ABS, V-5443 MV. Zápis o výpovědi sepsaný s V. Walem na KV StB Praha, 12. října 1949, s. 24–25.

98 O tomto ústavu viz OLIVOVÁ, Věra: *Ústav Edvarda Beneše v Londýně 50–64*. Společnost Edvarda Beneše, Praha 2000 nebo také CARBOL, Pavel: *Ústav Edvarda Beneše v Londýně v padesátých a šedesátých letech 20. století*. http://www.gsos.cz/dp/ustav_e_benese.pdf.

Václava Jandečková

tlumočil „Cyrilovi“ M. Šprysl takto: *Přechod každé prominentní osoby, která půjde do zahraničí, musí být schválen. V téže době mi blásl Cyril, že má doporučení od jisté osoby na býv. velvysl. Kopeckého, kterého má převést přes hranice. Toto bylo Cyrilovi po mém oznámení Wablem schváleno.*⁹⁹

Převod vyslance JUDr. Jaromíra Kopeckého, se kterým „Cyrila“ seznámil J. Dohnálek, byl nejen jeho převodem posledním, ale hlavně zároveň jeho prvním neúspěšným. Jaké další okolnosti přispěly k dopadení J. Kopeckého 8. srpna 1949, můžeme jen spekulovat. Místní továrník Antonín Soukup, který ho sice oproti původnímu plánu vezl na hranice svým autem, na hranicích zatčen nebyl (přešel hranice i s manželkou) a nebyla tehdy zatčena ani Kopeckého manželka s dětmi. Podle Dohnálkových slov měl J. Kopecký údajně zajištěno slušné místo v New Yorku, kde měl přednášet na tamní univerzitě. Místo toho si nedlouho po zatčení nechal na celu v Mladé Boleslavi zavolat náčelníka StB Jindřicha Veselého, kterého znal z dřívější doby, *protože má od něho slib, že bude vyslán jako spolupracovník čsl. bezpečnosti na západ.*¹⁰⁰

Situace se z hlediska převaděčů začala vyhrocovat, a proto ještě ten samý týden 12. srpna uprchl za hranice se svojí rodinou praporčík S. Liška a s ním i jeho služební kolega a podřízený strážmistr V. Strouhal, který měl převod J. Kopeckého krýt a se kterým také Kopecký den před svým zatčením mluvil. V. Strouhal dokonce spěchal natolik, že doma zanechal i manželku se synem, která se s ním později nechala rozvést. Na odchod za hranice, směr Francie, se připravovala i celá rodina O. Tulačky, všechny tři děti měly pro tu příležitost dokonce již nakoupené nové kabáty. Později O. Tulačka uvedl: *Nenašel se ale nikdo z těch, kterým jsem pomohl ven, aby mi slíbil venku pomoc. Bez toho jsem se nemohl odvážit útěku za hranice s třemi malými dětmi.*¹⁰¹

Počínaje srpnem se nad celou organizací J. Nechanského a V. Wahla začaly velmi rychle stahovat mraky. Prvním kritickým okamžikem bylo podle vyšetřovatelů StB zatčení JUDr. Josefa Smolína jako vedoucího jedné ilegální skupiny, na základě jehož výsledku vyšla údajně najevo spolupráce s J. Nechanským, který byl formálně zatčen 5. září 1949.¹⁰²

Možnost svého zatčení J. Nechanský s V. Wablem pochopitelně zvažovali: *S Nechanským jsme se tehdy dohodli, že nejprve, bude-li situace únosná, že budeme jakoukoliv svoji ilegální součinnost popírat, a kdyby to nebylo možné, že se budeme snažit ve svých výpovědích o co možná nejmenší skutkovou podstatu, a to jen ve směru na skupinu Dr. Smolína (sic).*¹⁰³

99 ABS, V-1361 ČB. Zápis o výpovědi sepsaný s Milošem Špryslem ze dne 10. 9. 1949, s. 11.

100 ABS, H-787, ZV_123_MV, sv. č. 2, Vyjádření k případům z let 1949–1954, Výpověď bývalého spolupracovníka MV Vladimíra Kohoutka k jeho činnosti v r. 1949 v Ml. Boleslavi, 8. února 1963, s. 5. Podle V. Kohoutka psal později J. Veselému také dopis, ve kterém se na slib odvolával a žádal ho, aby směl odejít za hranice. Ve vazbě v Mladé Boleslavi byla v té době již také manželka J. Kopeckého. V dané výpovědi je dále uvedeno: *K o p e c k ý h n e d n a p o č á t k u v ý s l e d ů / b e z j a k é h o k o l i v n á t l a k u / z a č á l v y p o v í d á t o v e l k é i l l e g á l n í o r g a n i s a c i, j e j i ž p ř í s l u š n í c i b y l i p o z d ě j i s o u z e n í j a k o H o r á k o v á a s p o l e č n í c i. O j e h o v ý p o v ě d ě h p r o j e v i l i z n a č n ý z á j e m s o v ě t š t í p o r a d c í L i c h a č e v a M a k a r o v, k t e ř í k n ě m u d o c h á z e l i o s o b n ě.*

101 TULAČKA, Ota: Dopis právnímu zástupci z 9. března 1969.

102 ABS, V-5443 MV. Jaromír Nechanský a spol., Trestní oznámení KV Stb v Praze ze dne 25. října 1949, s. 22. V trestním oznámení lze však nalézt několik nesrovnalostí, proto i toto tvrzení je nutno brát s určitou rezervou.

103 ABS, V-5443 MV. Protokol sepsaný s V. Wablem na MNO – hlavní štáb v Praze, 8. září 1949, s. 25.

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

Jejich dohodě by také odpovídala výpověď bývalé zapisovatelky na správě ObZ Dagmar Králové-Marešové, která byla výslechům J. Nechanského i V. Wahla přítomna a v roce 1968 potvrdila, že zpočátku jak Wahl, tak Nechanský jakoukoliv trestnou činnost popírali: *Po únoru 1948 Nechanský byl sledován orgány 5. oddělení, avšak výsledky šetření, které byly Nechanskému předestřeny při jeho zajištění, označil Nechanský jako nonsens a věci smyšlené a nadále odmítal vypovídat o své trestné činnosti. [...] Jakmile mu byl jeho kalendář s poznámkami předestřen, doznal, že se poznámky, tj. jména v něm uvedená, týkají ilegální jeho činnosti, ale že nebude za žádnou cenu, i za cenu svého života, vypovídat.*¹⁰⁴

O zatčení J. Nechanského se V. Wahl dozvěděl den poté a na prosbu Nechanského manželky Olgy zkoušel intervenovat u člena ÚV KSČ a náměstka ministra zemědělství Josefa Smrkovského, který naznačil, že od toho raději dá ruce pryč. Dne 7. září přišel k V. Wahlovi na obvyklou schůzku do bytu M. Šprysl, kterého Wahl informoval, že sám bude pravděpodobně zatčen, což se do několika minut také stalo. Později k tomuto okamžiku uvedl: *Pro případ svého zatčení jsem mu dal pokyn, aby zastavil veškerou činnost své skupiny a snažil se vejít ve styk s Američany prostřednictvím skupiny Cyril. Měl za úkol uvědomit svého místního vedoucího v Písku, že vedení bylo pozatýkáno, a ten měl dát opět echo svým podřízeným. [...] Po dohodě se Špryslem jsme se bavili o loveckých trofejích a při té příležitosti jsem byl zatčen.*¹⁰⁵ Podle posledních pokynů V. Wahla měl další vedení skupiny převzít ing. Karel Loriš. V. Wahl se s M. Špryslem také dohodl, že ilegální spolupráci popřou. Wahl pevně doufal, že se mu podaří Špryslovi píseckou skupinu a další udržet i v případě, že bude zatčen. S J. Nechanským se domluvili jasně, totiž udržet výpovědi pouze ve směru Smolínovy skupiny, která již byla zřejmě tak jako tak podchycena.

Zde lze nepochybně namítnout, že první protokol z výslechu J. Nechanského je datován již k 5. září a Wahlův protokol k 8. září 1949. I přesto je možné, že se jim jejich dohodu alespoň nějaký čas dařilo plnit. První protokol J. Nechanského byl totiž dopsán až dne 23. října 1949, měl 59 stran a pravděpodobně byl psán bez přestávek dnem i nocí, jelikož o přerušení a pokračování protokolu v následujících dnech v něm není žádná zmínka. To by také opět odpovídalo velmi věrohodnému svědectví bývalé zapisovatelky D. Králové-Marešové, že se J. Nechanský rozhodl vypovídat až později a pak musel být vyslýchán spěšně ve dne i v noci.¹⁰⁶ První protokol V. Wahla měl celkem 28 stran a každý den, tj. 9., 10. a 11. září, byl přerušen. Každá minuta byla tehdy dobrá přinejmenším proto, aby měl M. Šprysl dostatek času varovat ostatní. Podle zapisovatelky byl V. Wahl surově týrán jak příslušníky 5. oddělení Hlavního štábu, tak velitelem Věznice Praha-Hradčany štábním kapitánem Jindřichem Perglem v neblaze proslulém „domečku“ na Hradčanech. V noci z 9. na 10. září se v protokolu V. Wahla objevilo poprvé jméno M. Šprysl.

104 Vojenský ústřední archiv Praha (dále jen VÚA), fond 100/52-32-216, Svědectví Dagmar Králové-Marešové, kopie strojopisu podepsaná svědkyní, zapisovatelkou a prokurátorem dr. Vychodilem, v Praze 17. května 1968.

105 ABS, V-5443 MV, Protokol sepsaný s V. Wahlem na MNO – hlavní štáb v Praze, 8. září 1949, s. 24–25.

106 VÚA Praha, fond 100/52-32-216, Svědectví Dagmar Králové-Marešové, kopie strojopisu podepsaná svědkyní, zapisovatelkou a prokurátorem dr. Vychodilem v Praze 17. května 1968.

Okamžitým zatčením M. Šprysla k ránu 10. září 1949 nabral další vývoj velmi prudký spád. Oproti slibu a očekávání totiž M. Šprysl od posledního rozhovoru s V. Wahlem nikoho neinformoval, ovšem až s následnou výjimkou StB: *Píseckou skupinu jsem však již o jejich krycím názvu nevyrozuměl, neboť za tři dny na to, asi 10. září 1949, jsem byl zatčen také. Také o zatčení Wahly a Nechanského jsem píseckou skupinu nevyrozuměl.*¹⁰⁷ Ještě týž den v Písku došlo k rozsáhlému zatýkání – zajištění byli Jiří i Vladimír Housarovi a další. V domku rodičů Jaroslava Brodského byla provedena domovní prohlídka, během níž se na půdě našly vysílačky. Svým kamarádům z Písku stejně jako O. Tulačkovi později M. Šprysl sdělil, že byl zatčen až 12. září 1949.¹⁰⁸ Po pádu komunismu k věci uvedl jeden z tehdy zatčených – J. Housar – toto: *Další skutečnost, že Miloš byl zatčen až dva dny po nás, dává jasný důkaz, že zrada byla nahoře a fízlové nás jenom pohodlně vybrali jako slepice z kurníku. Tak jsem přiznal, o čem jsem byl jist, že už vědí, ale oni věděli skutečně všechno.*¹⁰⁹

Ota Tulačka si svoji poslední „šachovou partii“ na svobodě zahrál v pondělí večer 12. září 1949 také s M. Špryslem. Šachmat nebo přesněji knockout byl však tentokrát dávno připraven. V dopise z roku 1968 popisuje O. Tulačka okolnosti svého zatčení následovně: *KONCEM srpna jsem se v Praze sešel se Špryslem, který mne žádal, abych mu ihned podrobně vypsal moji dosavadní činnost. Bylo mi to divné, stejně jako okolnosti při a po mém zatčení. Dne 12. září jsem měl schůzku se Zd. Vackovou. Na Smíchovském nádraží mne s ní čekal i Šprysl. Jediná ona věděla, kdy přijedu. Ze slov StB jsem ale vyrozuměl, že na mne čekali od 10. září. Z toho musím soudit, že Vacková mne nezahladila. [...] Když mi Šprysl podal ruku, skočili po mně okolo sedící „civilisté“ – a klec spadla. Oba byli zatčeni 10. 9. nebo do 10. 9. Ten večer měl Šprysl na sobě tmavé šaty, když jsem jej zahlédl asi ve čtvrtek ve „Vašingtonce“, měl šaty světle hnědé.*¹¹⁰

Přestože skupina „Cyril“ musela příslušníky StB a ObZ přivádět dlouhou dobu do varu, jejich příslušníci do poslední chvíle totožnost O. Tulačky neznali.¹¹¹ Položme si dodatečně následující otázky: Co myslel M. Šprysl přesně tím, když na poslední schůzce koncem srpna O. Tulačkovi řekl, že půjde na kobereček?¹¹² Co všechno zahrnovala činnost M. Šprysla (nar. 5. 3. 1921) jako agenta a tajného spolupracovníka centrály pod krycím jménem „Švec“?¹¹³ Bylo něco významného z tohoto hlediska v dokumentaci Státní bezpečnosti č. 815705 MV na jméno M. Šprysl, která byla 8. prosince 1989 skartována?¹¹⁴

Jak se zdá, snaha S. L. Taggarta, J. Nechanského a V. Wahla o vytvoření zpravodajské sítě pro americké zpravodajské účely byla nakonec vodou na mlýny StB a ObZ, které v rámci několika skupinových soudních procesů semlely dohromady vše,

107 ABS, V-1361 ČB, Zápis o výpovědi Miloše Šprysla VO StB v Písku, 21. září 1949. Veleoslav Wahl před zatčením žádal také Šprysla, aby píseckou skupinu vyrozuměl o jejím krycím názvu Vlaštovka.

108 Rozhovory a korespondence autorky s dr. Jiřím Housarem, 2012.

109 HOUSAR, *Jak jsme bojovali proti dvěma totalitám*, s. 10–11.

110 TULAČKA, Ota: Dopis právnímu zástupci, 31. 10. 1968.

111 ABS, V-5443, Zápis o výpovědi sepsaný s Milošem Špryslem ze dne 10. 9. 1949, s. 14.

112 ABS, V-6424 MV, Pokračování v protokolární výpovědi s Otrou Tulačkou ze dne 17. 9. 1949, s. 35.

113 <http://www.cibulka.com>, STB on-line, register osob.

114 ABS, odpověď Oddělení operativních svazků a vyšetř. spisů na žádost syna Otakara Tulačky, 23. 2. 2012.

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

co se dalo. Každá nitka, která vedla dál, byla StB a ObZ dobrá, aby se při rozpracování nových případů na ni mohla navázat další. Zde je však třeba zdůraznit, že tato práce není odpovědí na to, jak to tehdy bylo a kdo a jak přispěl k odhalení akce, která se stala základním kamenem skutečného monstrprocesu. Jeho hlavním úkolem bylo nejen zlikvidovat jakýkoliv projev odbojové činnosti, ale také zastrašit ostatní svobodně a protikomunisticky smýšlející lidi napříč republikou včetně potupného odhalení činnosti členů velvyslanectví Spojených států amerických. Přímým důsledkem spolupráce s Američany, která byla z jejich strany zprvu poměrně aktivní, avšak později spíše liknavá (S. L. Taggart musel opustit Československo; američtí diplomati měli zákaz spojovat diplomacii se zpravodajskou činností, bezprostřední hrozba války se Sovětským svazem byla zažehnána), bylo kruté mučení a věznění, ztracené životy, zničené rodiny, to vše na pozadí protiamerického propagandistického běsnění.

Snahy a pády majora Jaromíra Nechanského a Věslava Wahla – role představitelů amerického velvyslanectví, vybrané krizové momenty

Je poměrně překvapivé, že ať už diplomatické, či např. generálské sledování bylo zahájeno již dávno před únorem 1948. Například vojenský velitel Pražského povstání generál Karel Kutlvašr, který byl zatčen v prosinci 1948 a jehož kopii obžaloby J. Hýbler předával W. Birgeovi v zimě 1949, byl s kapitánem J. Nechanským na černé listině sovětských „osvoboditelů“ již od roku 1945. Pozdějšímu důkladnému sledování 5. oddělením Hlavního štábu MNO neunikla ani řada dalších generálů, jako např. Antonín Hasal, Vladimír Příkryl, Karel Janoušek či Alois Liška. O generálu A. Hasalovi se W. Birge zmínil V. Wahlovi, když mu popisoval „Blackwooda“ a spolupráci s ním: *zmínil krycí jméno Blackwood jako jméno osoby, která patrně byla vedoucím oné skupiny, která Hasalův útěk provedla.*¹¹⁵

Již těsně po zatčení Šprysla a před zatčením Tulačky byl Wahl vyslýchán i na skupinu „Cyril“: *Jak mně vyprávěla Shaffnerová, skupina Cyril byla pozůstatkem skupiny, kterou používal k přesunům přes hranice Birge (sic). Tato skupina prováděla přechody přes hranice za peníze a je pravděpodobné, že převáděla též Hasala a jeho rodinu. My jsme prakticky na tuto skupinu neměli vliv.*¹¹⁶ Zda přechod generála A. Hasala a jeho rodiny J. Hýbler s O. Tulačkou organizovali, či nikoliv, zůstává otevřené. Jisté však je, že tento přechod se uskutečnil týden před odchodem plukovníka Alexandra Hesse, tj. 2. července 1948, a je zde i skutečnost, že generál A. Hasal pocházel také z Berounska.

A jaká byla role Waltera Birgea? Kromě toho, že byl podřízeným velvyslance USA Laurence Steinhardta, byl především sám sebou. Jeho dobrovolné působení na scéně popsal svým vyšetřovatelům poměrně věrohodně J. Nechanský: *Pokud se týká vlastních styků s Američany, jest nutno rozdělit tento styk na jednání s příslušníky amerického velvyslanectví tj. Birgem, Patchem, a Luisou Schaffnerovou [...] zpočátku byl jsem sice Birgem do vlastní protistátní činnosti zapojen, ale v další době, tj. od srpna 1948, slouží tyto styky jen pro krytí mé vlastní zprav. činnosti před čs. vojenskými orgány. [...] Zcela odlišný styk byl s příslušníky*

115 ABS, V-5443 MV, Zápis o výpovědi sepsaný s V. Wahlem, 26. až 27. září 1949, s. 7.

116 ABS, V-5443 MV, Protokol sepsaný s V. Wahlem, 8. září 1949 (pokrač. ze dne 11. 9. 1949), s. 27.

americké zpravodajské služby, tj. s Taggartem a Merynem, který se datuje asi od srpna 1948, nepřetržitě až do mého zatčení. Tyto orgány skutečně usměřňovaly moji činnost, dotovoaly mne materiálními prostředky a vydávaly mi instrukce pro řízení celé práce mých ilegálních skupin. Po celou tuto dobu [...] jsem spolupracoval rovněž s československými vojenskými orgány, kterým jsem však od doby (sic), kdy jsem skutečně a závazně přijal nabídku spolupráce s Američany, dodával zprávy od Američanů usměrněné a kontrolované a rovněž od této doby jsem všem těmto americkým orgánům hlásil, že spolupracuji s čs. vojenskými orgány.¹¹⁷

W. Birge nepracoval ve zpravodajské službě a nebyl žádným agentem, přestože komunisté prahli po tom, udělat z něho špiona. Delší dobu byl komunistům a Státní bezpečnosti trnem v oku, což vyplývalo i z jeho chování na veřejnosti. Velmi rád se z pozice svého demokratického přesvědčení pouštěl do politických debat a po únoru 1948 z vlastní iniciativy povzbuzoval své přátele, aby odporovali právě přicházející totalitě. Avšak o tom, že V. Wahl a J. Nechanský k němu, a tudíž pravděpodobně i k ostatním diplomatům, nebyli úplně upřímní, svědčí opět poměrně věrohodná Wahlova výpověď, která je v souladu s výše uvedeným tvrzením Nechanského. Po předchozích politických debatách rozhodli jsme se já a Nechanský v době brzy po únoru 1948, jímž jsme byli překvapeni zahájit ilegální činnost. Bylo mi známo, že Nechanský spolupracuje s OBZ. Jsem přesvědčen, že až do termínu, kdy jsme se rozhodli zahájit ilegální činnost, tj. některý den v březnu 1948, Nechanský prováděl tuto svoji činnost zcela loyálně. [...] jsme učinili tato rozhodnutí: Nechanský bude provádět svoji činnost dubblovaně, tj. používat svoji činnost pro OBZ ku krytí naší vlastní ilegální činnosti, a rozhodli jsme se, že ilegální činnost zahájíme dodáváním zpráv americkému velvyslanectví, a jako nejvhodnější osoba se nám pro tuto činnost zdál Birge. [...] To, že Nechanský již dříve s OBZ spolupracoval, jsme Birgovi zamlčeli z pochopitelných důvodů (sic).¹¹⁸ Po zatčení J. Nechanský svému vyšetřovateli sdělil, že již během své první schůzky informoval S. L. Taggarta, že po únoru 1948 jako voják měl na výzvu oddělení Hl. štábu povinnost zahájit s tímto oddělením spolupráci a tu že vykonával pro toto oddělení zcela loyálně asi do května 1948.¹¹⁹

O zatčení J. Nechanského a V. Wahla se W. Birge dozvěděl z rozhlasu koncem října 1949 ve Spojených státech amerických během své cesty autem do Atlanty, ale ještě věho ranila zpráva o jejich popravě 15. června 1950. Využijme nyní jeho velmi podrobně sepsané paměti k zamyšlení nad jeho následujícím upozorněním: *Ještě smutnější však je, že v době pozdního jara či brzkého léta 1949 měl Spencer Taggart důvod k vážnému podezření, že těm dvěma neohroženým agentům hrozí skutečné nebezpečí zatčení, a poslal jim zprávu, ve které je důrazně žádal, aby v nejbližším možném okamžiku uprchli.*¹²⁰ Znamená to tedy, že to bylo přibližně to období, odkdy mělo 5. oddělení Hlavního štábu MNO „jasno“ a pouze se čekalo na nejvhodnější okamžik, kdy udeřit? Jistě nebylo od věci mít dobře podchycené další pro monstrproces vhodné osobnosti nepochybně včetně „Cyrila“, který byl shodou okolností právě v té době na jejich organizaci napojen. Patrně také

117 ABS, V-5443 MV, Protokol s J. Nechanským, 5. září 1949 (datum jistě neodpovídá skutečnosti), s. 26–27.

118 ABS, V-5443 MV, Protokol sepsaný s V. Wahlem, 8. září 1949 (pokračování ze dne 9. 9. 1949).

119 ABS, V-5443 MV, Protokol s J. Nechanským, 5. září 1949 (datum jistě neodpovídá skutečnosti), s. 36.

120 BIRGE, Walter: *They Broke the Mold.*, s. 360.

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

v tomto případě byla dodržena jakási „nepsaná zásada“ komunistických bezpečnostních složek, a sice, že *případ se řeší, až když je úplný a zralý*.¹²¹

Pokud se vrátíme do období, kdy se patrně rozhodlo o dalších osudech, tj. zatčení a uvěznění J. Nechanského, V. Wahla, O. Tulačky aj., zjistíme, že na nadcházející problémy upozorňoval V. Wahla také J. Smolín již koncem jara 1949. *WÁHLOVI jsem řekl, že ŽÁRSKÝ je zatčen a tím, že je přímo obrožen ROBOTKA. Nato mi WÁHL ujistil, že NECHANSKÝ opravdu poctivě pro Američany pracuje, že mu sám schůzky zprostředkovává, a současně mě žádal, abych ho telegraficky uvědomil, kdyby ROBOTKA byl zatčen, že se přijde ven. [...] o ROBOTKOVĚ zatčení jsem ho neuvědomil, ježto jsem se domníval, že mohlo jít u ROBOTKY též o nutný útek*.¹²²

Štábní kapitán Zdeněk Žárský byl zatčen 17. května 1949. Souzen byl později s JUDr. J. Smolínem a jeho snoubenkou MUDr. Boženou Káňovou z Brna. Jeho přítel generál Josef Robotka, spoluzakladatel významné organizace domácího protinacistického odboje – Rady tří, byl zatčen 25. července 1949 a dne 12. listopadu 1952 popraven. Ze slov J. Nechanského vyplývá, že o styku J. Smolína s J. Robotkou, který měl spojení se zahraničním, a to s podplukovníkem Ferdinandem Šedou, věděl. Propojení těchto skupin se mu však údajně nelíbilo, jelikož to bylo již velmi nebezpečné.¹²³

V kritickém období *koncem června* 1949 se měl podle slov J. Nechanského vrátit do Československa také S. Meryn, který se svým vozem Ford Hansa v září roku 1948 zprostředkoval dodání radiostanic, ovšem se zcela neodpovídajícími šifrovacími kódy.¹²⁴ O jeho návratu se však V. Wahl dozvěděl patrně až *koncem července*, jelikož J. Nechanský odjel mezitím na dovolenou. Tehdy S. Meryn neboli „Joe“ údajně z vlastní iniciativy vyhledal J. Nechanského a přečetl mu Taggartovu odpověď na jejich memorandum zaslané na jaře do Washingtonu. Podle V. Wahla *především tam byl projeven nesouhlas s další činností Nechanského pro OBZ, byť i to měla být jen činnost krycí. [...] Dále pokud se pamatuju, obsahovala odpověď žádost o vypracování a předložení organizačního schématu celé naší ilegální organizace*.¹²⁵

Tato schémata J. Nechanský odevzdal S. Merynovi. Kolem 20. srpna 1949 po zatčení J. Smolína si Nechanský údajně všiml, že začal být sledován bezpečnostními orgány, což řekl i Wahlovi. Nebyli si však prý jisti, zda byl J. Smolín zatčen v souvislosti s jejich skupinou. V zatýkání došla pak v říjnu 1949 nakonec řada i na S. Meryna. Z konfrontačních protokolů vychází vzhledem k popírání jakékoliv spolupráce jednoznačně jako hrdina. Jeho čisté svědomí potvrdila ve Spojených státech amerických později údajně i jeho ochota podrobit se detektoru lži. Zajímavá je však pasáž o něm v trestním oznámení na J. Nechanského a spol. – pokud je ovšem pravdivá. Během

121 Jinými slovy „trpělivost přináší ovoce“. Stejně jako v únoru 1948, kdy byla konečně doba „zralá“ na převzetí moci komunisty, tak také komunisté později přistupovali k boji proti ilegalitě. Řada domácích ilegálních organizací byla postupně infiltrována konfidenty a ponechávala se záměrně pracovat pod kontrolou bezpečnostních složek, aby pak mohla být po odkrytí všech vazeb zlikvidována v celé šíři.

122 ABS, V-5443 MV, Zápis o výpovědi JUDr. Josefa Smolína na KV StB v Jihlavě, 28. září 1949, s. 10.

123 ABS, V-5443 MV, Protokol s J. Nechanským, 5. září 1949 (datum jistě neodpovídá skutečnosti), s. 45.

124 Tamtéž, s. 37.

125 ABS, V-5453 MV, Protokol sepsaný s V. Walem, 8. září 1949, (část sepsaná z 10. na 11. září), s. 24.

Václava Jandečková

informativního výsledku *nadiktoval si* [S. Meryn] *sám do stroje* účel vytvoření organizace, její roli v případě válečného konfliktu, záměr s vysílacími stanicemi, postavení S. L. Taggart, četnost schůzek a další podrobnosti. Ještě zajímavější je poznámka referenta: *Meryn po sepsání tohoto záznamu odmítl jej podepsat a vymínil si, že tak učiní teprve tehdy, bude-li dopraven k čs. hranicím a bude mu umožněn volný odchod z ČSR.*¹²⁶

Birge, Hýbler a Tulačka – postřehy, nová setkání a vzpomínky

Walter Birge, narozený ve stejném roce jako J. Hýbler a O. Tulačka, měl v Československu známosti nejen ve vysokých kruzích, ale možná jako jediný z diplomatů měl také spoustu známostí mezi lidmi napříč všemi společenskými vrstvami a národnostmi. Československo měl velmi rád a jeho vztahy se zdejšími lidmi byly skutečně upřímné. Málokdo by si však dovedl představit, že tento „dlouhý Američan“ nejenže závodil v Praze za tamní veslařský klub, ale že byl také ochoten pro jiné riskovat svoji diplomatickou kariéru. Ještě než se J. Hýbler seznámil s O. Tulačkou, měl W. Birge za sebou přímou osobní zkušenost ze střeženého pohraničí. Již týden před 28. únorem 1948 doprovázel do americké zóny v Německu v prostoru Aše člena strany národně socialistické Dr. Josefa Hartmanna s manželkou několik kilometrů v hlubokém sněhu s bílým prostěradlem na hlavě. Toto se stalo ještě na přání velvyslance Spojených států amerických L. Steinhardta ve spolupráci s Haroldem W. Gibsonem a britskou tajnou službou, která zjistila, že J. Hartmannovi hrozí zatčení.¹²⁷

Jednou z největších akcí W. Birgea byla účast na útěku prominentního národně-socialistického politika P. Zenkla a jeho manželky v srpnu 1948. Na hranice v okolí Chebu vezl tehdy W. Birge v kufru svého sportovního vozu Alfa Romeo Zenklovu manželku, zatímco P. Zenkl se krčil v kufru auta americké armády, resp. vojenského ataše plukovníka Josepha Michely.¹²⁸ Velmi významnou roli sehrál v této akci již výše zmíněný R. Pick, bývalý Birgeův asistent, který byl jeho blízkým přítelem a později se stal zaměstnancem CIA.

O tom, že důležité převody bylo zapotřebí pro jistotu někdy i dublovat, svědčí následující výpověď O. Tulačky: *VAŠEK na stanovené místo dostavil se sám, kde nám sdělil, že převod se dělat nebude. Z jakého důvodu anebo proč vysvětlil až později. Při této příležitosti jsem se od něho dozvěděl, že se jedná o býv. ministry Zenkla a Majera. K tomuto dodával, že jsme měli odchod min. M a j e r a dublovat (sic).*¹²⁹

Po odjezdu z Československa ztratil W. Birge stopu na „Blackwooda“ na dlouhých 25 let. Až teprve v roce 1974 od něj najednou ve Spojených státech amerických obdržel dopis, jehož autor psal: *Asi si na mě vzpomeneš jako na Blackwooda [...] Moje skutečné jméno je Josef Hybler.*¹³⁰ V dopisech a také během jejich častých setkání J. Hýbler zaslal W. Birgea do svého příběhu. V Československu byl z vězení propuštěn na amnestii

126 ABS, V-5443 MV, Jaromír Nechanský a spol., Trestní oznámení KV Stb v Praze ze dne 25. října 1949, s. 14.

127 BIRGE, Walter: *They Broke the Mold.*, s. 319–328.

128 Tamtéž, s. 328–334.

129 ABS, V-6424 MV, Zápis o výpovědi sepsaný s O. Tulačkou, verze podepsaná zleva, ze dne 14. 9. 1949, s. 27.

130 BIRGE, Walter: *They Broke the Mold.*, s. 364.

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

v roce 1960 a následně mohl vykonávat pouze podřadné práce. Teprve v roce 1966 začal vyučovat cizí jazyky. Během Pražského jara 1968 se mu podařilo získat vízum do Anglie na sraz svých přátel z RAF. Jelikož se nad domácí politickou scénou opět začala stahovat temná mračna, rozhodl se v Anglii zůstat. Tam pak pracoval u společnosti Lucas Industries a bydlel v městečku Hemel Hempstead nedaleko Londýna.

Josef Hýbler zemřel na srdeční infarkt v roce 1984, v době, kdy se stále nepřestával mít na pozoru před potenciální hrozbou komunistických agentů. Se svými možná až přehnanými obavami se tehdy svěřil i příteli W. Birgeovi. Věděl, že byl v Československu sledován, a proto se mu také dařilo zmizet vždy, když potřeboval. Není však jisté, zda tušil, že jeho sledování po 24 hodin denně bylo nařízeno 5. oddělením Hl. štábu MNO už 24. 7. 1947. Prvním z celkem deseti důvodů nařízení tohoto sledování tehdy bylo to, že se *silně zajímá o osobu plk. Reicina*, přičemž prý pátral i po jeho původu, vojenském výcviku, školení atd.¹³¹

Ota Tulačka se ze schůzky s M. Špryslem na Smíchovském nádraží vrátil domů až po 15 letech v roce 1964. Jeho soudního procesu v Domažlicích se tehdy směli zúčastnit pouze členové komunistické strany. Navržena mu byla smrt provazem, avšak pro polehčující okolnosti mu byl během soudního přelíčení trest snížen na doživotí. Na tyto kritické okamžiky vzpomínal O. Tulačka následovně: *Měl jsem za úkol hrubě napadat Američany a na tom, jak to udělám, závisel prý můj osud. Když k té kritické části výpovědi mělo dojít, udělalo se mi „nevolno“ a po přerušení už jsme se k tomu nevrátili.*¹³²

Po propuštění směl O. Tulačka pracovat pouze jako lesní dělník či kovoobráběč. Později např. stejně jako jeho spoluvězeň z Leopoldova K. Kutlvašr dělal hlídače – v závodě Solo Sušice, kam několik let dojížděl, či pro Lesy Kdyně, kde dřevo vozil také místní rodák Josef Hubáček, akrobatický letec, bývalý pilot RAF a účastník bitvy o Británii.¹³³

Velmi dobře si vzpomínám na vyprávění a svědectví svého dědečka O. Tulačky o tom, že za svůj život vděčí hlavně MUDr. Jiřímu Krbcovi, který také jako mukul v Leopoldově, jednom z nejvýznamnějších středisek inteligence v poúnorovém Československu, zachraňoval životy svým nemocným a zbitým spoluvězňům. V roce 1968 během své cesty do exilu se u O. Tulačky zastavil Otakar Rambousek, bývalý „agent-chodec“ či kurýr protikomunistického odboje v zahraničí, zakladatel a někdejší člen přípravného výboru K 231. Syn O. Tulačky vzpomíná: *Měl na sobě pumpky a zelený batoh a chtěl, aby táta odešel s ním. Táta ale nechtěl. Později jsme od něho dostali pohled z Itálie. [...] Brzo po sametové revoluci opět za tátou přijel a jeho první slova byla: „Tak nám, Oto, vyhořela ložnice.“*¹³⁴ Narážel tím na probíhající nepokoje v leopoldovské věznici, které začaly v únoru 1990. Poté, co tamní vězni ovládli areál, z 11 budov věznice jich pět zcela shořelo.

131 ABS, V-6376 MV, Vyšetřovací spis Státního soudu Praha, Hýbler Josef a spol., Důvody sledování.

132 TULAČKA, Ota: Dopis právnímu zástupci z 31. 10. 1968.

133 HUBÁČEK, Josef: *Moje vzpomínky na létání*. Dragon Press, Klatovy 2008. Pro jeho pilotní dovednosti byl dokonce vybrán k letům s oficiálními delegacemi, např. na konferenci v Jaltě a Postupimi.

134 Rozhovory autorky se svým otcem Otakarem Tulačkou, synem Oty Tulačky.

Václava Jandečková

Na „Vaška“ vzpomínal O. Tulačka také. Koncert, který spolu sehráli především v roce 1948, však mohli za jiných okolností a v lepších časech uspořádat i jinak. Oba totiž celý život provázela nejen jejich víra v Ježíše Krista a láska k vlasti, ale také láska k hudbě. J. Hýbler hrál ještě před válkou na housle v jednom z pražských orchestrů. Později během věznění, kdy prožil tři roky jen na samotkách, se pravidelně imitování vlastní hudební produkce – „cvičení“ na housle a „dirigování“ orchestru – stalo jeho záchranou a způsobem, jak si uchovat duševní i fyzické zdraví.¹³⁵

O. Tulačka kromě toho, že byl vynikajícím tenistou a hráčem několika fotbalových klubů, byl také členem řady pěveckých mužských a smíšených sborů – např. pěveckého spolku Hlahol v Plzni, Čerchovanu v Domažlicích nebo sboru Jindřich Jindřich ve Kdyni. Po studiích byl příležitostně zaměstnán v Městském divadle v Plzni. Hrál na klavír a housle a byl proslulý svým basem v operním zpěvu. Jeho specialitou na Domažlicku byla Rybova mše, kterou také na veřejnosti dirigoval. Ještě v osmdesátých letech 20. století nebyl pro něj problém zazpívat árie Vodníka z opery Rusalka od Antonína Dvořáka či jiné např. z opery Prodaná nevěsta a nadále vypomáhat v několika sborech na Domažlicku. Jeho největším zadostiučiněním bylo, že mohl žít, i když krátce, ve svobodném demokratickém Československu. Ota Tulačka se dožil 78 let.

Byl nakonec komunismus v Československu poražen?

Na závěr nelze pouze konstatovat, že odbojová činnost v pohraničí obecně měla v době po převzetí moci komunisty své opodstatnění, i když se dnes často až příliš spekuluje o tom, že její příčiny a motivy mohly být mnohdy rozdílné. Je na místě připomenout také nikoliv nepatrný celospolečenský a celonárodní dopad všech zde popsaných odbojových aktivit, a to nejen pro posílení tehdejšího protikomunistického smýšlení a odporu, ale také z hlediska otevření možností pro exilové aktivity vojenských, politických, ale i civilních prominentů poválečného Československa. Je možné, že z toho, co bylo v této studii zdokumentováno, pravděpodobně vše bílé nebylo úplně bílé a vše černé nebylo úplně černé. To však platí dvojnásob v případě mezinárodní politiky jako takové.

Nelze pochybovat o tom, proč byl Ota Tulačka i všichni jeho blízcí spolupracovníci ochotni tolik riskovat. Celá síť Jaromíra Nechanského včetně na ni napojeného „Cyrila“ však připomíná štafetu, jejímž problémem nebylo jen to, doběhnout co nejrychleji do cíle. Problémem byl totiž – aniž to členové „štafety“ tušili – také účel, proč se tento závod konal za daných, a ne pro ně příznivějších okolností. Tj. proč všichni odbojáři „bez diplomatické imunity“ riskovali život, aniž měli reálnou vyhlídku na plnou západní podporu své věci. Zatímco odbojáři na nejnížší úrovni viděli ve své zpravodajské činnosti pro Spojené státy americké (spolu)práci pro brzké nastolení změny režimu, Američané na příslušných místech šli tvrdě za svým cílem, tj. vytvořit na československém území síť kontaktů, která by v případě vypuknutí mezinárodního konfliktu zajistila zpravodajské spojení se Západem za účelem ochrany země na západ od československých hranic.

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

Zapomeňme na slova „řídil či řídila skupinu“ či spíše na spojení „skupina či organizace řízená americkým velvyslanectvím“ a hlavně opusťme představy, pokud je někdo ještě má, že by Spojené státy americké na území Československa kdykoliv po skončení druhé světové války podporovaly jakékoliv snahy o ozbrojený převrat či jiným způsobem připravovanou změnu politického režimu. V období největšího československého protikomunistického odporu, kdy byla odvaha a zároveň k tomu ještě existovaly podmínky umožňující plánovat ozbrojené převraty, kdy se na jedné straně předpokládalo, že válka mezi Sovětským svazem a Spojenými státy je téměř na spadnutí, ale na straně druhé se obě mocnosti tomuto konfliktu bránily.

Komunismus se nakonec podařilo ve střední Evropě v roce 1989 eliminovat. Dones však není zcela vyjasněno, které vnitřní či vnější síly ve skutečnosti nejvíce přispěly k tomu, že se komunistickému režimu v Československu podařilo „vylámat poslední zuby“. Nabízí se otázka, zda rozhodující nebyly spíše síla mimořádné osobnosti papeže Jana Pavla II., stmelující lid napříč celou Evropou a v konečném důsledku nezájem Michaila Gorbačova na vměšování se Sovětského svazu do spontánně rozběhlých událostí ve střední Evropě? Zmínit je možné také pozoruhodné vyjádření Douglase Hurd, ministra zahraničí Margaret Thatcherové, který o nově vzniklé situaci v Evropě prohlásil, že studená válka, řekl, byla „systémem [...] ve kterém jsme si šťastně žili 40 let.“¹³⁶

Ve zpětném pohledu lze nabýt dojem, že to nebyl jen náš úděl a naše vina, že žádný protikomunistický odboj během čtyř desetiletí neměl šanci se prosadit. Mělo být udržení tohoto systému snad naší rolí, kterou jsme měli sehrát od samého počátku až do konce? Měla to být již brzy po válce pokusná role malého, ale geograficky důležitého státečku na rozhraní mezi dvěma světy – *laboratoř* či *šachovnice*, na které se měl odehrát v roce 1948 *další tah ve velké hře mezi Východem a Západem*?¹³⁷

Upřímně, jak se zdá, všechny své role jsme nakonec sehráli zdánlivě s pokorou, ale snad i se ctí zároveň. Otázkou však zůstává, zda jsme se ze všech útrap totalitních režimů minulého století dostatečně poučili a zda všechny neblahé zkušenosti byly mladším generacím do paměti vštípeny objektivním způsobem. Nepodléhejme představám, že západním státům na naší demokracii významně záleželo, ale zároveň také, že vše za komunistické totality soudem odsouzené bylo vyprovokované.

Pokud by bylo zapotřebí se na závěr zamyslet nad motivy všech účastníků třetího, protikomunistického odboje a zároveň výše popsané shrnout třeba jen do dvou vět, nejvhodnější by patrně bylo použít slova generálmajora Marcela Ludikara: *Komunismus jsme neporazili, ten nakonec zašel na svou vlastní neživotaschopnost. Dělalí jsme však vše, co jsme mohli, abychom jeho zdechnutí uspíšili.*¹³⁸

Ota Tulačka v roce 1969 napsal: *Proti vládě lidu jsem nemohl být, vždyť jsem byl demokrat, měl jsem ale výhrady proti průvodním zjevům jako ničení národního majetku, využívání osobní moci k vlastnímu prospěchu a ničení odpůrců – mnohdy i vymyšlených – proti trestuhodnému „řízení“ našeho hospodářství, ničení kulturních tradic atd. I když jsem pomáhal lidem*

136 LUKEŠ, Igor: The End of the Cold War: The Night the Masks Fell. *New England Review*, 2009/2010, 30, no 4, s. 31.

137 LUKEŠ, Igor: Selhání tajných služeb, s. 15.

138 LUDIKAR, Marcel: Vojáci ve třetím odboji. <http://www.acr.army.cz/acr/raf/cast/040.htm>

Václava Jandečková

*přes hranice, nikdy jsem si nebyl vědom, že bych někoho nebo něco zrazoval.*¹³⁹

Tato studie vychází 100 let od narození Oty Tulačky, Josefa Hýblera a Waltera Birgea. Byla sepsána s přáním, aby i tito známí neznámí hrdinové neupadli v zapomnění, aby jejich houževnatost byla inspirací a přiblížení doby, ve které žili, bylo nejen apelem k ostražitosti, ale zároveň obohacením, přinášejícím také dostatek nadhledu a námětů k přemýšlení.¹⁴⁰

139 TULAČKA, Ota: Dopis právnímu zástupci z 9. 3. 1969.

140 Ráda bych tímto poděkovala Igoru Lukešovi, Miroslavu Koptovi a Tomovi Doležalovi za konzultace, podporu mého úsilí a pomoc při zpracování této rozsáhlé studie.

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

Ota Tulačka s manželkou Annou a dvěma nejstaršími dětmi Miladou a Otakarem v roce 1944

Zdroj: Archiv autorů

Všeruby (německy Neumark) mezi 4. a 8. květnem 1945 – nastupující velitel místní stanice SNB štábní strážmistr Stanislav Liška (vzadu zcela vlevo) a Ota Tulačka jako člen ilegálního národního výboru ve Kdyni (zcela vpravo) během přebírání kontroly v pohraničí

Zdroj: Archiv města Kdyně

Václava Jandečková

Josef Emil Hýbler („Vašek“ a „Blackwood“) ještě jako příslušník 310. stíhací perutě RAF
Zdroj: Tom Doležal – *Free Czechoslovak Air force Associates Ltd.* (fcfa.wordpress.com)

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

Americký diplomat Walter Birge během druhé světové války a v roce 1947 v Praze s přáteli z veslařského klubu

Zdroj: Walter Birge: They Broke the Mold (Great Britain 2012); Igor Lukeš: On the Edge of the Cold War (Oxford 2012)

Loučení rodiny Dr. Josefa Stomeho před odjezdem z Československa, jak je patrné z fotografie za osobní účasti Waltera Birge (uprostřed v rádiovce) – Praha, březen 1949

Zdroj: Archiv autorky

Václava Jandečková

Státní soud v Domažlicích vynesl spravedlivé tresty

Doživotní žalář velezrádci Tulačkovi

Domažlice (mu) — Když státní prokurátor při zasedání státního soudu v Domažlicích pronesl závěrečnou řeč, prohlásil, že činnost zrádců začíná obvykle organisováním přechodů přes hranice a pokračuje v provozování špionáže. Tulačkova ilegální skupina, která pracovala jako organizace Cyril, přešla od první fáze, uskutečňování přechodů z ČSR do Německa, ke špionáži.

Skupina Cyril ovšem nebyla organizace samostatná. Navazovala všemi svými činy na centrum, které vedl major Necharský a Wahl, známí z pražského procesu. Od této ústřední organizace, která byla ve styku se zahraniční reakcí, dostával pak Otto Tulačka rozkazy a samozřejmě i všechny informace, jak vyvíjet protistátní činnost. Domažlický proces ukázal spojitost zrádců s cizí mocí a je opět výstrahou a pobídkou k mnohem větší ostražitosti, zejména v pohraničních oblastech.

Doživotní žalář Tulačkovi

Po skončeném přelíčení a po řeči prokurátora se soud ve středu v 19 hod. odebral k poradě, a po dvou hodinách pak vynesl rozsudek. Všichni obžalovaní do-

stali přísné a spravedlivé tresty. Vesměs byli odsouzeni lidé, kteří svým jednáním a zradou dokázali nenávisť k lidové demokratické republice a pracovali pro její rozvrat. Byli spravedlivě odsouzeni ve chvíli, kdy celý národ vzornou prací nastoupil k budování lepšího zítřku své vlasti a kdy podpisuje mírové resoluce, kterými vyjadřuje svou obrovskou nenávisť k válce. Hlavní obžalovaný, úředník Přádelny vlny ve Kdyni, Otto Tulačka, byl odsouzen k doživotnímu žaláři.

Další tresty zrádcům

Do žaláře na 25 let byli odsouzeni dva další obžalovaní, a to autodopravce Mařík ze Kdyně a úředník ONV v Klatovech Vladimír Hrubý, rovněž ze Kdyně. Obžalovaný studující medicíny Frch-

lík a major Soukup z Klatov byli odsouzeni na 20 let. Soukup samozřejmě také ke ztrátě hodnosti. Dr. Jareš dostal 18 let žaláře. Na 15 let byl odsouzen K. Ticháček, obžalovaný Šup na 13 let a Pruner na 11 let těžkého žaláře. U obžalovaných vyslovil soud dále konfiskaci majetku. Kromě trestů na svobodě vyslovil soud ještě další tresty pokut po 20.000 Kčs, v případě nedobytnosti další náhradní trest vězení na dobu 40 dní.

Resoluce pracujících

Nedlouho po vynesení rozsudku poslali resoluce pracujících ze závodů na Domažlicku i v celém Pošumaví. Souhlasí v nich s rozsudkem a poukazují na to, že pracující, kteří budují republiku, si ji nedají nikým rozvracet.

Ota Tulačka byl propuštěn po 15 letech věznění na Pankráci, na Mírově, ve Valdčích a v Leopoldově - výstřižek z deníku *Práce*, 19. 5. 1950

Zdroj: Archiv autorů

Ani před soudem, ani při soudu jsem neměl možnost mluvit a právním zástupcem. Ani jsem oto u soudu v příp. Dr Fuky nestál, protože se zmoohl jediné na to, aby mne před závěrem strážil, že jde o všechno. Asi chtěl, nebo měl nařídáno, abych tam sehrál nějakou dojemnou komedii. Jsem si titož vědom, že skupina byla slepena a souzena v Domažlicích k zastrášení případných jiných "nepřátel lidu".

Můj největší zločin, pokud se pamatuji, byla přímá účast s agentem cizí moci. V odůvodnění rozsudku vytvořil pan předseda soudu tuto právnickou větu: Že jsem byl v přímé účasti s agentem cizí moci, jehož totožnost nebyla dosud bezpečnostními orgány identifikována. Ani tato právnická nehoráznost neprobudila Dr Fuku když ne k odvážnému, tak alespoň k poctivému činu. Ví, že byly sbírány podpisy proti mně a že byl vyvíjen silný politický tlak na senát a myslím, že mohu děkovat jen p. předsedovi senátu, že zabránil vraždě. Když jsem se v březnu 64 vrátil, nepozoroval jsem ani nejmenší známky tehdejší nenávisti, která ostatně ani při přelíčení nebyla /ze strany nakomandovaného publika/.

Z dopisu Oty Tulačky právní zástupkyni z 31. 10. 1968

Zdroj: Archiv autorů

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

Stanislav Liška v kanadském exilu, 1971

Zdroj: Archiv Ludka Lišky

Kněz a exilový aktivista Jan Lang a Josef Emil Hýbler – Londýn, přelom sedmdesátých a osmdesátých let

Zdroj: Tom Doležal – Free Czechoslovak Air force Associates ltd. (fcfa.wordpress.com)

Václava Janděčková

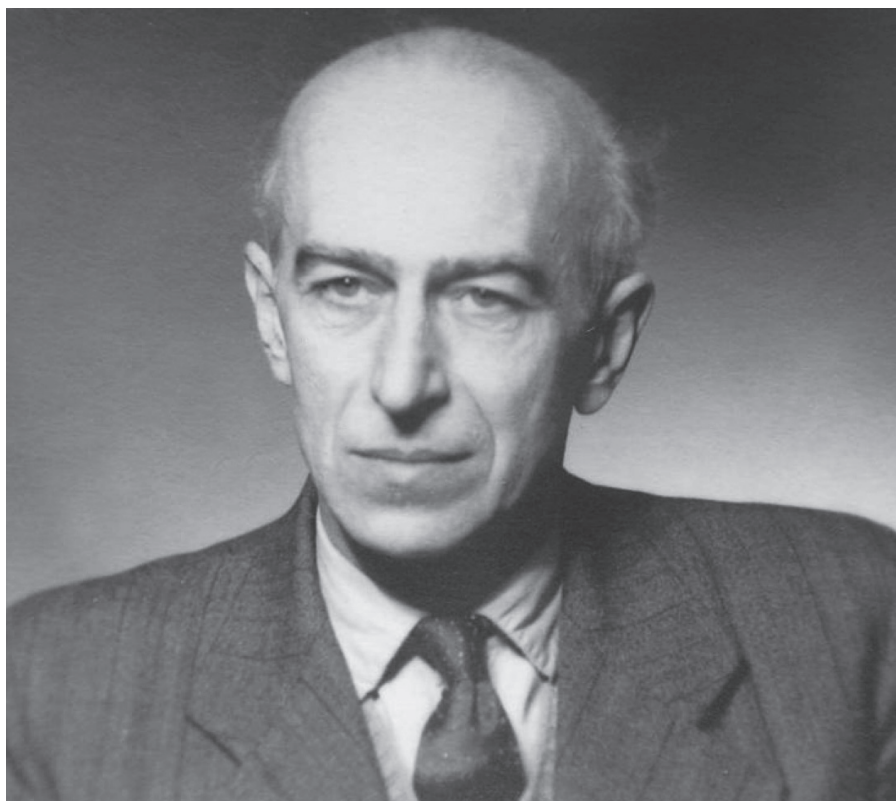

Walter Birge s manželkou – 1968, 1990

Zdroj: Walter BIRGE: They Broke the Mold (Great Britain 2012), reprint

Ota Tulačka a tajné akce zaměstnanců amerického velvyslanectví

Ota Tulačka krycím jménem „Cyril“ po propuštění z komunistického vězení v šedesátých letech 20. stol.

Zdroj: Archiv autorky